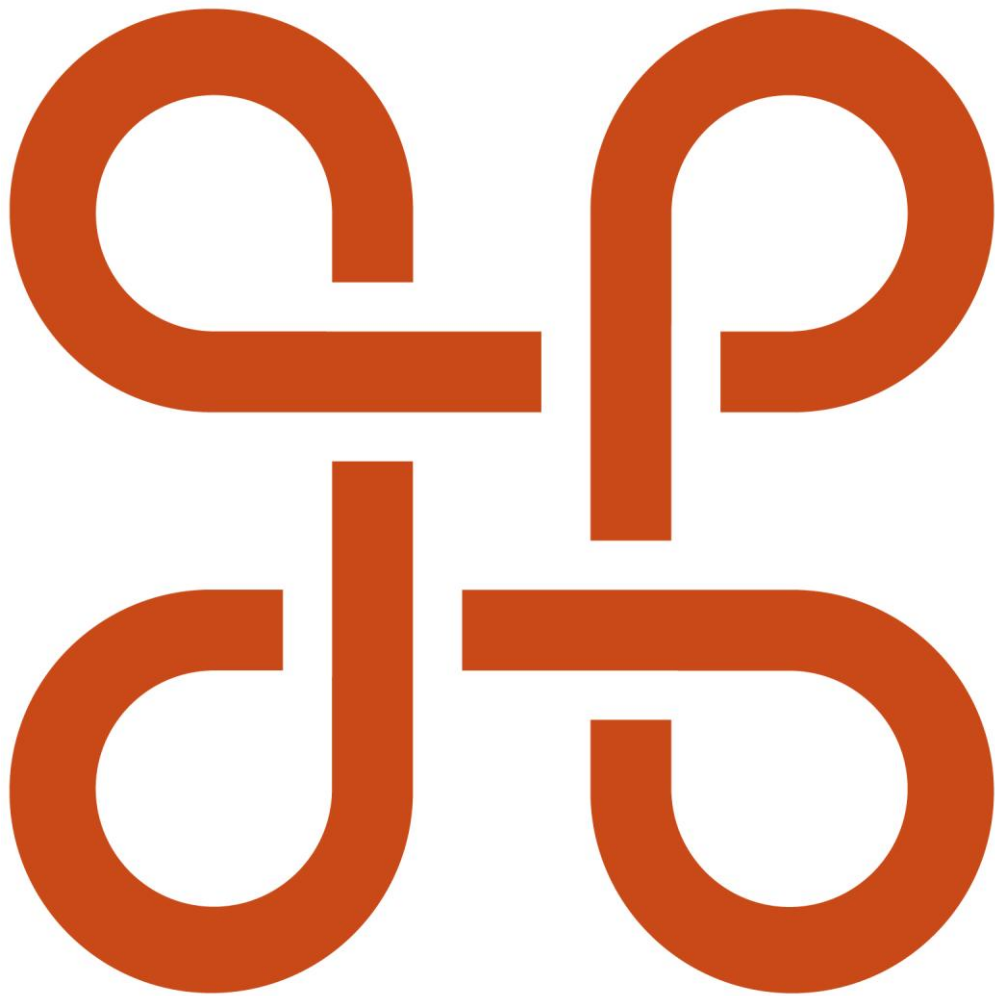

**Utvärdering av
projektutlysningen
Gestaltad livsmiljö**

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel 08-5191 80 00
www.raa.se
registrator@raa.se

Riksantikvarieämbetet 2026
Titel: Utvärdering av projektutlysningen Gestaltad livsmiljö
Text: Ingen upphovsrätt
Bilder och illustrationer: Creative Commons licens CC BY där inget annat anges.
Licensvillkor finns på: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed sv>

Innehåll

Sammanfattning	7
1. Bakgrund	10
1.1 Utlysningens syfte och inriktning.....	11
1.2 Vilka utlysningen vände sig till	11
1.3 Krav på projektgruppen och deltagarna i projektgruppen.....	11
2. Aktuella projekt	12
3. Utvärderingens syfte och metod	13
4. Utgångspunkter	15
4.1 Målet för gestaltad livsmiljö.....	15
4.2 Nationella kulturpolitiska mål	15
4.3 Nationella mål för kulturmiljöarbetet.....	16
4.4 FN:s nya urbana agenda och mål 11 i agenda 2030.....	16
4.5 Hur projekten bör svara mot målen.....	17
4.5.1 Målet för gestaltad livsmiljö	17
4.5.2 Kulturpolitiska mål och nationella mål för kulturmiljöarbetet	17
4.5.3 FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030	18
5. Projektens resultat utifrån utlysningens mål	18
5.1 Projektet <i>En samskapad konstnärlig gestaltnings bidrag till socialt engagemang och hållbar livsmiljö</i>	19
5.1.1 Projektets hemvist.....	19
5.1.2 Projektets syfte	19
5.1.3 Projektets metod	19

5.1.4	Projektets resultat	19
5.1.5	Hur projektet svarar mot utlysningens mål	20
5.2	Projektet <i>Positioner i den offentliga konstens politiska ekonomi</i> ...	22
5.2.1	Projektets hemvist.....	22
5.2.2	Projektets syfte	22
5.2.3	Projektets metod	22
5.2.4	Projektets resultat	23
5.2.5	Hur projektet svarar mot utlysningens mål	23
5.3	Projektet <i>Lek för demokrati</i>	25
5.3.1	Projektets hemvist.....	25
5.3.2	Projektets syfte	25
5.3.3	Projektets metod	25
5.3.4	Projektets resultat	25
5.3.5	Hur projektet svarar mot utlysningens mål	26
5.4	Projektet <i>Fontänen: ett konst-teknologiskt socialt drama</i>	28
5.4.1	Projektets hemvist.....	28
5.4.2	Projektets syfte	28
5.4.3	Projektets metod	28
5.4.4	Projektets resultat	29
5.4.5	Hur projektet svarar mot utlysningens mål	29
5.5	Projektet <i>MASSA – nya metoder och konstnärliga arbetsprocesser för systemkomplexitet omformar Stockholms arkipelag</i>	31
5.5.1	Projektets hemvist.....	31
5.5.2	Projektets syfte	32
5.5.3	Projektets metod	32

5.5.4	Projektets resultat	32
5.5.5	Hur projektet svarar mot utlysningens mål	33
5.6	Projektet <i>Tystnaden, sorlet och bullret – ljuden som gestaltar livsmiljön</i>	35
5.6.1	Projektets hemvist.....	35
5.6.2	Projektets syfte	35
5.6.3	Projektets metod	35
5.6.4	Projektets resultat	35
5.6.5	Hur projektet svarar mot utlysningens mål	36
5.7	Projektet <i>Healing Heritage – Att kurerade förorenade landskap och landsbygdens offentliga rum</i>	38
5.7.1	Projektets hemvist.....	38
5.7.2	Projektets syfte	38
5.7.3	Projektets metod	38
5.7.4	Projektets resultat	39
5.7.5	Hur projektet svarar mot utlysningens mål	39
5.8	Projektet <i>Hushålla med överskott</i>	41
5.8.1	Projektets hemvist.....	41
5.8.2	Projektets syfte	41
5.8.3	Projektets metod	41
5.8.4	Projektets resultat	42
5.8.5	Hur projektet svarar på utlysningens mål	42
5.9	Projektet <i>Varvet runt: från unga medborgares perspektiv, via formella och informella stadsstudier, till skapandet av strategier inom fler-aktörs konstellationer och tillbaka</i>	43
5.9.1	Projektets hemvist.....	43

5.9.2 Projektets syfte	44
5.9.3 Projektets metod	44
5.9.4 Projektets resultat	44
5.9.5 Hur projektet svarar på utlysningens mål	45
5.10 Projektet <i>Lek i staden: Hackande och samslöjdande urbana interventioner</i>	46
5.10.1 Projektets hemvist.....	46
5.10.2 Projektets syfte	46
5.10.3 Projektets metod	46
5.10.4 Projektets resultat	47
5.10.5 Hur projektet svarar på utlysningens mål	47
6. Översikt: målbaserad sammanfattning av projekten	50
7. Projektens erfarenheter av interdisciplinär samverkan	52
8. Erfarenheter från utlysningen	53
8.1 Mål och inriktning.....	53
8.2 Utformning av utlysningen	54
8.3 Samverkan mellan myndigheter	55
8.4 Blick framåt – rekommendationer	56
9. Sammanfattande reflektioner.....	57
Referenser.....	60
Bilagor	63

Sammanfattning

År 2020 utlyste forskningsrådet Formas medel till fyraåriga forskningsprojekt om totalt 4 miljoner kronor per projekt i en gemensam satsning mellan Formas, Boverket, Riksantikvarieämbetet, ArkDes och Statens konstråd. Forskningen skulle belysa de konstnärliga perspektiven och den offentliga konstens roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer.

Utlysningen "Gestaltad livsmiljö – arkitektur, form, design, konst och kulturarv i offentlig miljö" syftade till att belysa de konstnärliga perspektiven och den offentliga konstens roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer i linje med den nationella politiken för gestaltad livsmiljö, de nationella kulturpolitiska målen, de statliga målen för kulturmiljöarbetet samt FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11.

Genom stöd till tio projekt har utlysningen gett konkreta erfarenheter av hur konstnärliga praktiker kan bidra till hållbar utveckling, socialt deltagande och tvärsektoriella arbetssätt i utformningen av våra gemensamma miljöer.

De representerade projekten visar hur konstnärliga perspektiv, tvärsektoriella arbetssätt och deltagande metoder kan stärka utvecklingen av hållbara och inkluderande gestaltade livsmiljöer. Tillsammans svarar de på utlysningens syfte utifrån följande centrala teman:

Konstens roll i hållbara livsmiljöer

Projekten visar hur konst bidrar till omsorgsfullt utformade miljöer – från äldreboenden, stadshus, bostäder, multiaktivitetshus och campusområde till offentliga platser för barn och vuxna samt landskapsavsnitt i staden och i landsbygderna. Konst har använts både som gestaltningskraft och som process för välbefinnande, funktion och gemensamt meningsskapande.

Nya metoder och tvärsektoriella samarbeten

Arbetsätten omfattar både forskning och praktik och spänner över bland annat arkitektur, teknik, stadsplanering, civilsamhälle, kulturarv och pedagogik. Projekten utvecklar verktyg som VR-ljuddesign, workshops, mobila laboratorier och film som kritiskt analysredskap. Tydlig tonvikt ligger på samskapande med boende, barn, unga och lokalsamhällen. Flera projekt har utvecklat arbetssätt där

konstnärer samarbetat med exempelvis tjänstepersoner, forskare, arkitekter, civilsamhället och medborgare.

Bidrag till nationella mål för gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Flera projekt stärker kunskapsspridning och utvecklingen av estetiska och konstnärliga värden i det offentliga rummet. De granskar även maktstrukturer och förutsättningar för offentlig konst samt utvecklar det offentliga som förebild genom nya deltagande modeller. Några projekt har ett tydligt kulturarvs- och kulturmiljöfokus medan andra berör kulturmiljön mer indirekt. Flera projekt relaterar till mål för demokrati, delaktighet, hållbarhet, hälsa, jämlikhet och barns rättigheter.

Kopplingen till målet för gestaltad livsmiljö framstår delvis som stark, och i synnerhet hållbarhetsperspektivet är väl representerat, samt perspektivet att miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla. Målet att tillvarata kulturhistoriska värden förekommer men inte i samma utsträckning.

De kulturpolitiska målen är också väl representerade och i synnerhet målet att främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. Några projekt sticker ut genom sin tydliga koppling till målet att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Kopplingen till de nationella målen för kulturmiljö kan göras i flera fall men då på ett mer övergripande plan. Ett par projekt sticker ut med sin tydliga koppling till kulturarv och kulturmiljö. Det rör sig i dessa fall om förvaltning och betraktelse av konst som kulturarv samt integrering av kulturarvsperspektivet i samtida konstnärlig gestaltning.

Relevans för Agenda 2030 och hållbar stadsutveckling (mål 11) samt FN:s nya urbana agenda

Kopplingen till Agenda 2030, mål 11, är genomgående stark i projekten. Flera projekt adresserar social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet genom att främja inkluderande och trygga miljöer, barns och äldres delaktighet, återbruk och cirkulära materialflöden, stärkt lokalt kulturdrivet utvecklingsarbete och ekologiskt medvetna gestaltungsprocesser. Flera av projekten tar utgångspunkt i konst som inte enbart en estetisk aspekt, utan också ett verktyg för att skapa demokratiska, funktionella och hållbara offentliga rum.

Erfarenheter av interdisciplinär samverkan

Projekten visar att interdisciplinärt samarbete mellan konst, vetenskap, teknik, praktik och olika aktörer (akademi, kommun, civilsamhälle, kulturinstitutioner) skapar både möjligheter och utmaningar. Olika kunskapsformer – konstnärliga, vetenskapliga, tekniska och praktiska – har kompletterat och omförhandlat varandras roller, ofta med konstnärliga processer som vägledande och teknisk/vetenskaplig kunskap som stöd. Arbetet kräver tid, öppenhet, respekt och reflektion över etik, ansvar och maktstrukturer. Arbetet har också lyft etiska och organisatoriska frågor, särskilt i samarbete med barn och unga.

Erfarenheter från utlysningen

Utlisningen väckte ett stort intresse och bedömdes som relevant och angelägen, vilket visades genom det höga söktrycket. Mål och inriktning upplevdes över lag som väl genomarbetade, och samverkan mellan myndigheterna fungerade i huvudsak väl med tydliga roller och stark processledning. Samtidigt identifierades behov av tydligare kommunikation kring behörighetskrav, bedömningskriterier och vissa delar av målbilden. Särskilt kulturmiljöperspektivet bedöms inte ha fått tillräckligt genomslag, vilket kan bero på otydlighet i utlysningen, begränsad antikvarisk kompetens i projekten eller en tidigt satt inriktning med större fokus på offentlig konst och ny arkitektur.

Flera erfarenheter pekar också på behov av att utveckla formerna för tvärspektoriell samverkan och metodutveckling. Projekten har haft utmaningar att konkretisera resultat av samverkan, och frågor om maktbalans mellan aktörer – inklusive konstnärers inflytande – har uppmärksammats. Inför kommande utlysningar betonas vikten av tidig och jämbördig involvering av alla myndigheter, tydligare prioriteringar mellan perspektiv som konst, arkitektur och kulturmiljö samt stärkta resurser för interdisciplinärt arbete, dokumentation och långsiktig kunskapsuppbyggnad.

1. Bakgrund

År 2020 utlyste forskningsrådet Formas medel till fyraåriga forskningsprojekt om totalt 4 miljoner kronor per projekt i en gemensam satsning mellan Formas, Boverket, Riksantikvarieämbetet, ArkDes och Statens konstråd.¹ Forskningen skulle belysa de konstnärliga perspektiven och den offentliga konstens roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer.

Utlisningen avgränsade sig till det offentliga rummets utformning och konstens betydelse för utvecklingen av ett mer socialt och hållbart samhälle, och innefattade därmed arkitektur, konst, form, design och kulturmiljö. Syftet var att öka kunskapen om den offentliga konstens roll i samband med utformning och förvaltning av våra gestaltade livsmiljöer.

Utlisningen togs fram i samverkan mellan Formas, Boverket, Riksantikvarieämbetet, ArkDes och Statens konstråd. Formas ansvarade för utlysningens genomförande, som skedde inom det Nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande och relaterade främst till programmets tema hållbara boende- och vistelsemiljöer.² Formas och Statens konstråd tog initiativ till satsningen och har finansierat projekten samt stått för kostnaderna för genomförandet av interna och externa möten, ArkDes har bistått med lokaler och lokalkostnader för de interna och externa mötena, Riksantikvarieämbetet har ansvarat för utvärderingen av programmet och projekten. Samtliga myndigheter har bidragit med experter i utformningen och beredningen av utlysningen.

Satsningen var den första i sitt slag genom att, utifrån en utlysning framtagen i samverkan mellan nämnda myndigheter, lyfta fram de konstnärliga perspektiven och den kulturella och kreativa sektorns bidrag till en hållbar samhällsutveckling. I varje projekt skulle en aktiv konstnär delta som projektdeltagare. Fokus var dels på metoder för samverkan i interdisciplinära projekt, dels på konstnärliga processer för gestaltad livsmiljö där arkitekturens, formens, designens, kulturmiljöns värde samspelar med konsten och skapar värde för individen, livsmiljön och den hållbara samhällsutvecklingen.

¹ Bidrag till projekt kunde maximalt omfatta 1 miljoner per år i maximalt fyra år.

² Det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande startade 2017 och ska ta fram kunskap för nya lösningar inom samtliga samhällssektorer och bidra till att skapa ett säkert, tryggt, hållbart och inkluderande samhälle.

1.1 Utlysningens syfte och inriktning

Utlysningen syftade till att finansiera forskningsprojekt som ger ny kunskap om gestaltning av människors livsmiljöer. Utlysningen avsåg att lyfta de konstnärliga perspektiven och den offentliga konstens roll i förhållande till konst, arkitektur, form, design och kulturmiljö i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer.³

Målet med utlysningen var att de finansierade projekten sammantaget skulle skapa ny kunskap som bidrog till att uppfylla de nationella målen kopplade till politiken för gestaltad livsmiljö, de nationella kulturpolitiska målen och de nationella kulturmiljömålen. Dessutom skulle utlysningens resultat bidra med kunskap till FN:s nya urbana agenda (exempelvis punkterna 37 - 39, 53 och 100) samt mål 11 Hållbara städer och samhällen i Agenda 2030.

Sökande kunde välja en av följande inriktningar, eller båda:

- studier av konstnärliga perspektiv och värden av den offentliga konstens roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer
- utveckling av och förståelse för tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning av det offentliga rummet för hållbara livsmiljöer

1.2 Vilka utlysningen vände sig till

Utlysningen vände sig till mångdisciplinära och/eller interdisciplinära projektgrupper där minst en disputerad forskare ingår. Vidare skulle projektgrupperna bestå av minst två personer; en projektledare och en medverkande projektdeltagare. Projektgrupperna kunde ha maximalt fem projektparter och bestå av akademiska och konstnärliga forskare, konstnärer, antikvarier, arkitekter, formgivare, designer och andra yrkesgrupper.

1.3 Krav på projektgruppen och deltagarna i projektgruppen

Utlysningen riktade sig till projektgrupper sammansatta av en projektledare och medverkande deltagare från olika projektparter, till exempel universitet, högskolor och forskningsinstitut samt offentlig verksamhet, organisationer och företag. Ett

³ Formas. 2020. *Gestaltad livsmiljö – arkitektur, form, design, konst och kulturarv i offentlig miljö*. [utlysningstext].

krav ställdes på att minst två men högst fem projektparter skulle samverka i projektgruppen. För att säkra såväl den vetenskapliga som den konstnärliga kvaliteten ställdes kravet att minst en person med dokumenterad professionell konstnärlig kompetens ska ingå i projektgruppen samt minst en forskare med avlagd doktorsexamen som kan, men inte behöver vara, projektledare.

2. Aktuella projekt

Tio projekt finansierades av Formas och Statens konstråd för totalt ca 40 miljoner kronor. Projekten startade 2020 och planerades att avslutas 2024. På grund av covid kom några av projekten att förlängas till och med 2025. Några av projekten är därför inte helt avslutade vid tidpunkten för denna utvärdering som genomfördes under hösten 2025 och en bit in på våren 2026.

De aktuella projekten i utvärderingen är:

1. En samskapad konstnärlig gestaltungs bidrag till en hållbar livsmiljö (A co-created artistic creation's contribution to social commitment and sustainable living environment)
2. Positioner i den offentliga konstens politiska ekonomi (Positions in the political economy of public art)
3. Lek för demokrati (Play for democracy)
4. Fontänen: ett konst-teknologiskt socialt drama (The Fountain: An art-technological social drama)
5. MASSA – nya metoder och konstnärliga arbetsprocesser för systemkomplexitet omformar Stockholms arkipelag (MASSA – new methods and artistic work processes for system complexity reshaping the Stockholm archipelago)
6. Tystnaden, sorlet och bullret – ljuden som gestaltar livsmiljön (Silence, buzz and noise – the sounds that form our living environment)
7. Healing Heritage – Att kurera förorenade landskap och landsbygdens offentliga rum (Healing Heritage – To curate polluted landscapes and rural public spaces)
8. Hushålla med överskott (Holding Surplus House, exploring built environment through giving form to a household that takes what is at hand – and striving to share a surplus)

9. Varvet runt: från unga medborgares perspektiv, via formella och informella stadsstudier, till skapandet av strategier inom fler-aktörs konstellationer och tillbaka (A full loop of performance: from the perspectives of young people, via formal, and informal environmental learning, to the reviewing of policies in multi-actor constellations, and back again)

10. Lek i staden: Hackande och samslöjdande urbana interventioner (Play in the city: Hacking and co-crafting urban interventions)

3. Utvärderingens syfte och metod

Utvärderingen syftar till att analysera på vilka sätt och i vilken grad projekten och dess resultat lever upp till utlysningens mål och inriktning, samt själva utlysningförfarandet och de lärdomar som kan dras från den. De frågor utvärderingen söker besvara är:

På vilket sätt bidrar projekten till konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer?

Bidrar projekten till tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning av det offentliga rummet?

Hur konkretiseras kopplingen till de nationella målen för gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö i projektens resultat?

Vilken relevans har projekten för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11 (Hållbara städer och samhällen)?

Vilka lärdomar kan komma de fem berörda myndigheterna till nytta inför liknande framtida projektutlysningar?

I vilken utsträckning har utlysningen, både respektive forskningsprojekt och myndighetssamverkan, bidragit till ny kunskap kring interdisciplinär samverkan?

Utvärderingen genomförs genom analys av relevanta dokument, rapporter och forskningsresultat. En enkät har även riktats till de fem myndigheterna som medverkade i utlysningen. Tillsammans med enkätsvaren består materialet av projektbeskrivningar hämtade ur databasen Swecris, Formas sammanställning av projektbeskrivningar från 2022, vetenskapliga slutrapporter inlämnade till Formas,⁴ publikation med projektpresentationer och forskningsresultat från den slutkonferens som hölls i Stockholm den 15 november 2024⁵ samt i förekommande fall vetenskapliga och andra publikationer med forskningsresultat. Delen som berör samarbetet mellan myndigheterna med själva utlysningen är baserad på enkätsvaren från de aktuella myndigheterna.

⁴ Vid tidpunkten för denna utvärdering hade 5 av 10 vetenskapliga slutrapporter inkommit till Formas, resterade 5 hade fått förlängt till slutet på 2026. De inkomna rapporterna gäller projekten 2, 3, 5, 6 och 8 enligt numreringen ovan och återfinns i referenslistan.

⁵ ArkDes. 2024. *Ten Research Projects on Art in Designed Living Environments – Final Conference*.

4. Utgångspunkter

4.1 Målet för gestaltad livsmiljö

Ett gemensamt skapande och en helhetssyn på den gestaltade livsmiljön är kärnan i politiken för arkitektur, form, design, konst och kulturarv. Målet för gestaltad livsmiljö innebär att

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Det ska uppnås genom att:

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
- det offentliga agerar förebildligt
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.⁶

4.2 Nationella kulturpolitiska mål

De nationella kulturpolitiska målen lyder:

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor

⁶ Prop. 2017/18:110. *Politik för gestaltad livsmiljö*.

- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.⁷

4.3 Nationella mål för kulturmiljöarbetet

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.⁸

4.4 FN:s nya urbana agenda och mål 11 i agenda 2030

FN:s nya urbana agenda utgör en global handlingsplan för att främja hållbar och inkluderande stadsutveckling och är kopplad till FN:s mål för hållbar utveckling, särskilt mål 11 om hållbara städer och samhällen. Mål 11 i Agenda 2030 lyder: ”Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.”⁹

⁷ Prop. 2009/10:3. *Tid för kultur*.

⁸ Prop. 2012/13:96. *Kulturmiljöns mångfald*.

⁹ <https://globalamalen.se/om-globala-malen/mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/>

4.5 Hur projekten bör svara mot målen

4.5.1 Målet för gestaltad livsmiljö

Projekten bör adressera det nationella målet för gestaltad livsmiljö. Detta genom att exempelvis

- belysa hur offentlig konst kan bidra till hållbarhet, inkludering och minskad segregation
- utveckla och sprida kunskap om konstnärliga metoder och perspektiv inom gestaltning av livsmiljöer
- granska och utveckla det offentliga som förebild i arbetet med konstnärlig kvalitet och gestaltningsambition
- tillvarata och vidareutveckla estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden i det offentliga rummet
- främja tillgänglighet i bred bemärkelse genom konstnärliga uttryck
- bygga på tvärdisciplinär samverkan mellan exempelvis konstnärer, forskare, samhällsplanerare och medborgare

4.5.2 Kulturpolitiska mål och nationella mål för kulturmiljöarbetet

Projekten bör adressera de kulturpolitiska målen och de nationella målen för kulturmiljöarbete. Detta genom att exempelvis

- främja konstnärlig kvalitet och förnyelse i utformningen av offentliga rum
- stärka delaktighet, särskilt för barn och unga, i skapandet av livsmiljöer
- synliggöra och integrera kulturarv i samtida gestaltning
- utveckla tvärssektoriella arbetssätt mellan konst, arkitektur och samhällsplanering
- bidra till ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas

4.5.3 FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030

För att vara relevanta för Agenda 2030 och FN:s nya urbana agenda, bör projekten ha en tydlig koppling till hållbara städer och samhällen. Det handlar om att förstå och utveckla metoder som kan skapa hållbarhet genom konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet. Detta inkluderar mål som:

- Mål 11: Hållbara städer och samhällen, särskilt punkter som handlar om integrering av kultur och design i urbanisering och hållbar stadsplanering.
- De specifika punkterna i FN:s urbana agenda (exempelvis 37–39, 53 och 100) som rör hållbar och inkluderande urban utveckling.

5. Projektens resultat utifrån utlysningens mål

Projekten har ordnats efter syfte, metod och resultat. Därefter har projektets inriktning och resultat analyserats utifrån utlysningens mål. Analysen har delats in i fyra delar:

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer
2. Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning av det offentliga rummet
3. Bidrag till de nationella målen för gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö
4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11 (Hållbara städer och samhällen)

5.1 Projektet *En samskapad konstnärlig gestaltungs bidrag till socialt engagemang och hållbar livsmiljö*

5.1.1 Projektets hemvist

Projektet är ett tvärvetenskapligt samarbete mellan forskare på Göteborgs universitet och företaget Vectura Fastigheter AB. Projektet genomförs i Västerås och Stockholm.

5.1.2 Projektets syfte

Projektet syftar till att konstnärligt utforma ett äldreboende genom ett tvärvetenskapligt samarbete mellan forskare och Vectura Fastigheter AB. Målet är att utvärdera betydelsen av konstnärlig gestaltning för äldre personer i relation till socialt engagemang och hållbara livsmiljöer. Projektet undersöker hur samskapande mellan forskare, konstnärer, äldre och personal påverkar planerings-, konstruktions- och inredningsprocessen, och hur konstnärlig gestaltning kan bidra till en mer engagerande och hållbar livsmiljö för de äldre.

5.1.3 Projektets metod

Projektet innefattar två faser. Under fasen planering, konstruktion och inredning utforskas hur samskapande mellan forskare, konstnärer, äldre och personal påverkar den konstnärliga processen och gestaltningen av äldreboendet. Detta sker genom workshops där alla parter är involverade. Efter att den konstnärliga gestaltningen är genomförd, utvärderar forskarna hur denna påverkat socialt engagemang och hållbara livsmiljöer, samt hur den konstnärliga processen har bidragit till en förbättrad boendemiljö för de äldre. Fokusgrupper med vårdpersonal och äldre personer tillämpas för att fördjupa synpunkter och erfarenheter.

5.1.4 Projektets resultat

Projektet har förlängts 1–2 år på grund av covid. Projektet förväntas ge en fördjupad förståelse för hur sociala sammanhang och konstnärlig gestaltning

påverkar äldre personers livsmiljö och sociala engagemang. Genom att studera samskapande processer och konstnärlig gestaltning som verktyg för att skapa en engagerande och hållbar livsmiljö, ska projektet bidra till att öka den demokratiska grunden för förändringsarbete inom äldreomsorgen. Resultaten förväntas ge insikter i hur konst och design kan användas för att förbättra den sociala och fysiska miljön för äldre personer.

Resultatet så här långt finns publicerat i en artikel i tidskriften *BMC Health Services Research*.¹⁰ En slutsats från studien är att konst- och designworkshops kan användas för att underlätta medskapande och deltagande bland yrkesverksamma i designen av miljöer inom äldreboenden. Genom att kombinera dialog om erfarenheter med visuella och materiella verktyg skapas både gemensamt ansvar och konkreta förbättringsförslag för den fysiska miljön.

5.1.5 Hur projektet svarar mot utlysningens mål

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer

Projektet fokuserar på konstnärlig utformning av den fysiska miljön på ett äldreboende. Det betonar hur konst inte enbart fungerar som dekoration utan som ett aktivt och integrerat verktyg i utformningen av miljön – en miljö där estetiken bidrar till både funktion och välbefinnande. Offentlig konst kopplas här till det vardagliga livet för äldre människor, vilket breddar förståelsen för konst i offentliga rum och dess roll i att skapa meningsfulla och tillgängliga miljöer.

2. Tvärssektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning av det offentliga rummet

Projektet bygger på ett tvärssektoriellt samarbete mellan universitetet och Vectura Fastigheter, samt mellan forskare, konstnärer, äldre och personal. Det metodiska arbetet sker genom samskapande workshops och fokusgrupper; en demokratisk och utforskande metod som ger utrymme för olika röster och perspektiv.

¹⁰ Wikström, Ewa m. fl. 2024. "Art and Design Workshops at a Residential Care Facility – Social Care Professionals' Experiences of Co-Creation and Participation in Designing the Physical Environment." *BMC Health Services Research*, vol. 24, nr. 1.

3. Bidrag till de nationella målen för gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Projektet adresserar det nationella målet för gestaltad livsmiljö genom sitt fokus på en socialt hållbar och estetiskt genomarbetad fysisk miljö. Framför allt följande tre aspekter kan lyftas fram:

Social hållbarhet och inkludering: Projektet visar hur art och design-workshops kan bidra till social hållbarhet genom att inkludera socialtjänstens personal i gestaltningen av äldreboendens fysiska miljö. Denna metod lyfter fram olika perspektiv kopplade till ålder, yrkesroll och erfarenhet, vilket i förlängningen kan öka delaktigheten i formandet av vårdmiljöer. Genom att använda konstnärliga verktyg som fotografier, material och färg, skapas meningsfulla och inkluderande miljöer som stärker både personal och äldres upplevelse av platsen.

Utveckla och sprida kunskap: Projektet genererar praktisk och teoretisk kunskap om hur konstnärliga och designbaserade metoder kan användas för att skapa dialog och delaktighet vad gäller konst och design inom vård- och omsorgsmiljöer. Workshopen fungerar som en metod för samskapande där konstnärliga uttryck används som verktyg för att översätta behov och erfarenheter till konkreta gestaltungsidéer. Denna kunskap är relevant för forskare, konstnärer, beslutsfattare och yrkesverksamma inom samhällsbyggnad och vårdplanering.

Tvärdisciplinär samverkan: Projektet är ett exempel på tvärdisciplinär samverkan mellan konstnärer/designers, forskare inom vård och omsorg, samt socialtjänstens personal. Denna samverkan är inte bara en metod för datainsamling utan en integrerad del av kunskapsproduktionen, där praktisk och akademisk kunskap möts för att forma lösningar med förankring i verkliga behov.

Projektet bidrar till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen genom att belysa hur konstnärlig praktik kan skapa förutsättningar för medskapande och delaktighet – särskilt bland grupper som annars sällan inkluderas i designprocesser. Projektet har ingen omedelbar koppling till kulturmiljömålen utan handlar mer om att lyfta in konst och design som en aktiv del i hur framtidens vårdmiljöer kan utformas.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11 (Hållbara städer och samhällen)

Projektet stödjer Agenda 2030:s mål 11 genom att fokusera på inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara livsmiljöer. Det tar särskilt sikte på delmål om att ge alla tillgång till trygga och tillgängliga offentliga rum, inklusive för äldre personer. Genom samskapande stärker det också delaktigheten och den demokratiska dimensionen i utformningen av stadsmiljön.

Projektet har även kopplingar till FN:s nya urbana agenda, exempelvis med avseende på att främja deltagande planering. Projektet gör detta konkret genom att utforma en konstnärligt driven boendemiljö där de boende är med och formar sina omgivningar.

5.2 Projektet *Positioner i den offentliga konstens politiska ekonomi*

5.2.1 Projektets hemvist

Projektet har sin hemvist vid KTH Arkitekturskolan och genomförs i Västerås och Stockholm.

5.2.2 Projektets syfte

Projektet syftar till att anta offentlig konst som en optik för att studera "den faktiskt existerande demokratin" och undersöka lokala och sammansatta situationer som kan indikera hur målsättningarna för Gestaltad livsmiljö kan uppnås. Offentlig konst förstås brett, som processer där flera aktörer samverkar inom politiska, ekonomiska och institutionella ramar, från platsbunden beställningskonst till konstnärdrivna initiativ som engagerar frågor om plats, offentlighet och deltagande. Genom att analysera de intresse- och målkonflikter som påverkar produktionen av offentlig konst, avser projektet bidra till en ökad förståelse av konstens roll i samhällsbyggande och demokratiprocesser.

5.2.3 Projektets metod

Projektet är organiserat som ett samarbete mellan forskare, konstnärer och processledare och har en tvärvetenskaplig ansats som innefattar konst, arkitektur, stadsbyggnad och regional utveckling. Genom fallstudier av både reglerade/beställda och konstnärdrivna processer, kartläggs de möjlighetsbetingelser som formar offentlig konst. Studien bygger på omfattande empiriskt material: dokumentstudier, platsbesök, seminarier och cirka 50 intervjuer med aktörer inom konst, politik, förvaltning och civilsamhälle. Den huvudsakliga metoden är en filmproduktion som kombinerar empiriskt och dokumentärt material

med fiktiva inslag för att skapa en konstnärlig gestaltning och plattform för diskussion.

5.2.4 Projektets resultat

Projektet förlängdes till 2025. Projektets resultat redovisas i två format: en konstnärlig film ("Den offentliga konstens frihetsreglering") som gestaltar röster och konflikter inom fältet, samt en vetenskapligt förankrad rapport. Filmen ska fungera som en plattform för kunskapsspridning och diskussion, med potential att förändra synen på offentlig konst och bidra till metodutveckling inom området. I rapporten identifieras tre analytiska "positioner" som formar offentlig konst: den kommunala förvaltningen, den entreprenöriella kulturen och fristående konst- och kulturproduktion inom civilsamhället. Dessa positioner synliggör hur resurser, styrning, demokratiska relationer och synen på konstens värde varierar, och hur offentlig konst spänner från ekonomiskt instrument till socialt sammanhållande kraft.

Projektet belyser även motsättningar mellan mål och resursfördelning samt konstprocessers beroende av ideellt arbete. Projektet visar på en stor diskrepans mellan mål och resurser, och lyfter behovet av strukturellt stöd för offentlig konst som process snarare än slutprodukt.

5.2.5 Hur projektet svarar mot utlysningens mål

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer

Projektet använder offentlig konst som analysverktyg och metod för att belysa och problematisera hur samhällsvillkor och demokratiska processer manifesteras i gestaltade livsmiljöer. Detta projekt handlar alltså inte om en specifik typ av konstverk, utan om de ekonomiska och sociala villkor som styr konstens skapande och plats i det offentliga rummet. Genom att analysera och gestalta både beställda och konstnärnsinitierade processer bidrar projektet till att synliggöra olika mekanismer som påverkar hur konst kan bidra till hållbara livsmiljöer.

2. Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning av det offentliga rummet

Projektet är ett exempel på mångdisciplinärt samarbete mellan forskare, konstnärer och processledare och bygger på ett integrerat arbetssätt där konstnärlig praktik och forskningsmetod samverkar. Användningen av film som huvudformat är också metodologiskt intressant – den fungerar både som dokumentation, konstnärlig tolkning och verktyg för kunskapsspridning och dialog.

3. Bidrag till de nationella målen för gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Projektet anknyter till det nationella målet för gestaltad livsmiljö särskilt vad gäller att stärka konstens roll i samhällsplaneringen och att förankra gestaltning i demokratiska processer. Projektet adresserar framför allt följande tre aspekter:

Social hållbarhet och inkludering: Genom att anta konst som ”optik” för att undersöka ”den faktiskt existerande demokratin” belyser projektet de förutsättningar och strukturer som möjliggör eller hindrar kvalitet och inkludering.

Utveckla och sprida kunskap: Genom deltagande observationer, intervjuer och dokumentation undersöker projektet konstnärliga processer i relation till byråkrati, styrning och planering. Projektets metodutveckling sker inte bara inom ett vetenskapligt ramverk, utan även genom konstnärlig produktion – där filmen som skapas både är ett verk och en metod, som bidrar till spridning av kunskap till nya målgrupper. Filmen och rapporten ska fungera som pedagogiska verktyg för att diskutera offentlig konst, demokrati och hållbar utveckling i bredare samhällsdebatt.

Granska och utveckla det offentliga: Genom att analysera kommunala styrmodeller, deras påverkan på konstnärlig frihet och utfallet av konstprojekt, synliggörs brister i policy, samordning och resurstilldelning. Detta ger ett underlag för utveckling av offentliga beställarroller, liksom en ökad förståelse för hur konstnärlig kvalitet påverkas av administrativa och politiska strukturer.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11 (Hållbara städer och samhällen)

Projektet har en stark koppling till Agenda 2030, mål 11, särskilt genom sitt fokus på inkluderande och deltagarbaserade processer samt på hur konst kan påverka både fysiska miljöer och sociala relationer i stadsutveckling. Genom att synliggöra konfliktlinjer, maktförhållanden och olika aktörers inflytande i skapandet av

offentlig miljö svarar projektet mot delmål som rör tillgång till inkluderande offentliga rum.

5.3 Projektet *Lek för demokrati*

5.3.1 Projektets hemvist

Projektet är ett samarbete mellan Form/Design Center, Konstfrämjandet Skåne, Lunds universitet, Tankesmedjan Movium vid SLU och Ängelholms kommun. Projektet genomförs i Ängelholm och Lund.

5.3.2 Projektets syfte

Projektet syftar till att stärka barns rätt till medskapande av den offentliga miljön och utforskar vad som händer när barn och unga bjuds in till en konstnärlig process som handlar om demokrati, arkitektur, stad, design och lek. Projektet strävar efter att utveckla en metod för att integrera barns perspektiv i stadsutvecklingen och skapa nya sätt för dialog i kommunala planeringsprocesser. Målet är att omsätta barnkonventionen i praktisk handling inom stadsplanering.

5.3.3 Projektets metod

Projektet utgår från planerna för ett nytt stadshus i Ängelholm och använder en tvärdisciplinär arbetsmetod där konstnärliga processer och barns lek är centrala. Barn och unga involveras i skapande och reflektion, och deras erfarenheter tas tillvara för att utveckla ett förslag på hur barnkonventionen kan implementeras i stadsutveckling. Projektet skapar också nätverk mellan barn, politiker, samhällsplanerare, medborgare och arkitekter genom den konstnärliga processen.

5.3.4 Projektets resultat

Projektet utvecklade en metod för hur barns medskapande kan integreras i kommunala planeringsprocesser. Det avslutades med en utställning och

seminarium för att sprida resultaten och skapa en universell metod som kan användas i olika sammanhang, både i Sverige och internationellt. Projektet bidrog med barns sammanställda förslag till programmet för arkitekt- och entreprenadtävlingen om Ängelholms nya stadshus. Projektet har presenterats i en offentlig utställning på Form/Design Center i Malmö. En vetenskaplig artikel relaterad till projektet har publicerats i tidskriften *The Plan Journal*.¹¹ Projektet visar att det är möjligt och värdefullt att skapa demokratiska processer där barn är aktiva medskapare med verkligt inflytande i samhällsplanering.

5.3.5 Hur projektet svarar mot utlysningens mål

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer

Projektet tar ett konstnärligt grepp om planeringen av offentlig miljö genom att låta barn och unga delta i skapandeprocesser kopplade till en ny offentlig byggnad (stadshuset i Ängelholm). Här fungerar konstnärligt byggande och lek inte bara som metod utan som ett utforskande språk för att närma sig frågor om demokrati, samhällsplanering och arkitektur utifrån barns perspektiv.

Offentlig konst blir alltså både en verktygslåda och en arena för barns medskapande – där konst och lek vävs samman i processen. Det stärker barn som aktiva deltagare i utformningen av sin miljö och belyser konstens potential i sammanhanget.

2. Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning av det offentliga rummet

Projektet involverar aktörer från konst, design, arkitektur, forskning, civilsamhälle och kommunal förvaltning i en gemensam process. Barnen står i centrum, men metoden innebär även samverkan med politiker, samhällsplanerare och medborgare.

Projektet utvecklade en ny arbetsmetod för dialog i kommunal planering, där konst och lek fungerar som redskap för förståelse, översättning och samskapande, möjlig att använda i andra stadsutvecklingssammanhang nationellt och internationellt.

¹¹ Dahl, Per-Johan & Pernilla Theselius. 2024. "Play for Democracy: Facilitating a Space for Children's Involvement in Urban Development." *The Plan Journal*, vol. 9, nr. 2.

3. Bidrag till de nationella målen för gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Projektet adresserar framför allt följande aspekter av det nationella målet för gestaltad livsmiljö:

Social hållbarhet och inkludering: Projektet främjar inkludering genom att operationalisera Barnkonventionen. Genom att ta barns erfarenheter och uttryck på allvar utmanas ”vuxencentriska” normer i offentlig planering.

Utveckla och sprida kunskap: Projektet utvecklar en skalbar och överförbar metod för barns deltagande i stadsplanering genom konstnärligt lärande, vilket utgör ett konkret metodtillskott inom området gestaltad livsmiljö. Resultaten har spridits i både en offentlig utställning (Form/Design Center, Malmö) och i vetenskaplig kontext. Projektet fungerar därmed som en modell för hur konstnärliga arbetssätt kan implementeras i planeringsprocesser och därmed bidra till kunskapsutveckling.

Granska och utveckla det offentliga som förebild: Genom att arbeta tätt med Ängelholms kommun – särskilt stadsarkitekten – integrerades projektet i den faktiska planeringen av det nya stadshuset. Barnens synpunkter samlades in och överlämnades som en del av underlaget i arkitekttävlingen, vilket visar på ett sätt att ta tillvara barns perspektiv i offentlig gestaltning. Projektet lyfter därmed hur offentliga aktörer kan agera som förebilder genom att ta konst och barns röster på allvar i tidiga skeden av planeringen. Resultatet såsom det redovisas i den vetenskapliga artikeln pekar dock inte på något inflytande från barnen på det vinnande bidraget, även om barnens röster togs på allvar i processen.¹²

Kulturpolitiskt stärker projektet barns och ungas rätt till kultur, delaktighet och konstnärligt uttryck. Det skapar också nya kunskaper om barns kulturella erfarenheter av offentlig miljö, vilket kan användas inom både utbildning, kulturmiljöarbete och social planering.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11 (Hållbara städer och samhällen)

Projektet ligger i linje med Agenda 2030:s mål 11 genom att sätta fokus på delaktighet, tillgänglighet och inkludering av barn i utformningen av hållbara

¹² Dahl, Per-Johan & Pernilla Theselius. 2024. “Play for Democracy: Facilitating a Space for Children’s Involvement in Urban Development.” *The Plan Journal*, vol. 9, nr. 2.

städer. Det relaterar särskilt till punkterna i FN:s nya urbana agenda som handlar om att förankra stadsutveckling i mänskliga rättigheter, särskilt barns rättigheter.

Projektet bidrar dessutom till en bredare kulturförändring inom planeringskulturen, där barns röster lyfts fram inte som målgrupp utan som samskapande medborgare – något som är direkt relevant för globalt arbete med social hållbarhet, jämlikhet och delaktighet.

5.4 Projektet *Fontänen: ett konst-teknologiskt socialt drama*

5.4.1 Projektets hemvist

Projektet har sin hemvist vid Konstnärliga fakulteten, HDK-Valand och är ett samarbete mellan forskare och konstnärer vid Lunds och Göteborgs universitet, HDK Valand. Projektet genomförs i Göteborg och i Lund.

5.4.2 Projektets syfte

Syftet med projektet är att väcka LTH-Fontänen, ett offentligt konstverk som inte har fungerat som förväntat sedan 1970, till liv efter ett 25-årigt avbrott. Projektet syftar också till att initiera en samhällsdebatt om konstnärskap, konstnärlig originalitet och återupplivandet av offentliga konstverk. Målet är att utforska och utveckla ett konstnärligt förslag, ett skriftligt kontrakt och ett offentligt symposium för att belysa de etiska dilemman och kulturarvsfrågor som uppstår i samband med konstverk som inte längre fungerar som de ursprungligen var tänkta att göra.

5.4.3 Projektets metod

Projektet bygger på en tvärvetenskaplig och konstnärligt utforskande metod där konstverk betraktas som subjekt snarare än objekt. Detta innebär en semantisk och filosofisk förskjutning mot att se fontänen som en aktiv medpart snarare än ett passivt föremål. Arbetet har inneburit arkivstudier, samtal med experter, platsbesök och en nära, relationell praktik. Ett centralt moment var ett tre dagar långt symposium; *Fountains, Failures, Futures* på Skissernas Museum, där forskare,

konstnärer och andra kulturarbetare gemensamt reflekterade över offentliga konstverks efterliv.

5.4.4 Projektets resultat

Projektet har bidragit med ny kunskap om offentliga konstverks komplexa efterliv, särskilt sådana som inte längre fungerar enligt sitt ursprungliga syfte. Projektet synliggör ett behov av att ompröva hur vi förvaltar, tolkar och förhåller oss till sådana verk över tid. Genom att se fontänen som ett subjekt har forskarna kunnat föreslå nya sätt att tänka kring konstverk som befinner sig i ett slags mellanläge – varken fungerande konstverk eller ruiner. Projektet bidrar också till den internationella diskussionen om hur vi hanterar kulturarv i förändring, och pekar på vikten av långsiktig, omsorgsfull och kritisk dialog kring offentlig konst.

Ett internationellt symposium hölls 2023, ett tidskriftsnummer, en bok och en film planeras.¹³ Ett flertal artiklar knutna till projektet finns publicerade och tillgängliga på webbsidan <https://fountain.ghost.io/>.¹⁴

5.4.5 Hur projektet svarar mot utlysningens mål

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konsts roll i gestaltningen av hållbara livsmiljöer

Projektet undersöker offentlig konst som process, minne och utgångspunkt för dialog. Genom att återuppväcka ett ”vilande” offentligt konstverk lyfts frågor om konstnärligt ansvar, tidlig förankring, konstverkets roll över tid och dess betydelse för plats och samhälle. I stället för att restaurera fontänen tekniskt, fokuserar projektet på en konstnärlig, forskande och reflekterande återaktivering. Detta tillvägagångssätt breddar förståelsen av konstnärlig gestaltning som något mer än fysisk form – och visar hur offentliga konstverk kan vara katalysatorer för samtal och kritiska perspektiv om det gemensamma rummet.

¹³ Tidskriften *Art & the public sphere*, boken *fontänen Fontänen, the fountain The Fountain* (Null & Void Books) samt filmen *Thomasson on Campus*.

¹⁴ Se exempelvis Klasto, Cathryn. 2024. “Truths, Ethical Speculation and Subjecthood: The LTH Fountain”. *COTAA* nr 1, s. 117-129. För denna och fler publikationer knutna till projektet se: <https://fountain.ghost.io/>. Se även: <https://www.gu.se/konst/artmonitor-working-papers>.

2. Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning

Projektet förenar konst, arkitektur, konstteori, kulturarv och samhällsdebatt. Projektet är ett tydligt exempel på tvärdisciplinärt samarbete mellan konstnärer, arkitekter, forskare och institutioner (bland andra Skissernas Museum och två universitet). Den tvärvetenskapliga analysen av ett konstverks efterliv – med perspektiv från konst, arkitektur, kulturarv, kritik och samhällsplanering – genererar nya insikter om hur konstverk formas av, och formar, sina sammanhang. Projektet tar en tvärdisciplinär ansats genom att kombinera fältarbete, dokumentation, kontraktsskrivning och ett offentligt symposium, vilket utgör ett innovativt och metodutvecklande arbetssätt för att återaktivera konst i det offentliga rummet.

Metoden är konceptuell men praktiskt tillämpbar – särskilt i hur man behandlar ”vilande” eller problematiska offentliga konstverk, och den visar hur konstnärliga processer kan användas som verktyg för att omförhandla kulturarv och konstnärlig gestaltning.

3. Bidrag till nationella mål: gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Projektet adresserar flera centrala aspekter av gestaltad livsmiljö. Genom att ta avstamp i ett existerande konstverk på en offentlig plats, problematiserar projektet frågor om tid, funktion, mening och konstnärligt ansvar – vilket är centralt i den samtida diskussionen om långsiktigt hållbara offentliga miljöer. Följande aspekter framstår som särskilt framträdande:

Utveckla och sprida kunskap: Genom att omdefiniera konstverket som "subjekt" snarare än objekt, introducerar projektet ett nytt kritiskt och metodologiskt förhållningssätt till offentlig konst. Spridningen sker bland annat genom en internationell publikation (*Art & the Public Sphere*), en film och en kommande bokutgivning, vilket säkerställer att kunskapen når både forskare, konstnärer och samhällsbyggare.

Granska och utveckla det offentliga som förebild: Projektet granskar hur offentliga beställare och förvaltare hanterar offentliga konstverk över tid, särskilt när de inte fungerar som tänkt eller förlorar sin plats i det offentliga samtalet. Genom detta lyfts viktiga frågor om konstnärligt ansvar, ägande, underhåll och gestaltungsambition, samt om hur nya kontraktsformer och arbetsmodeller kan utvecklas för att bättre ta hand om det som redan finns i vår byggda miljö.

Tillvarata och vidareutveckla estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden i det offentliga rummet: Projektet fokuserar på värdet i det som redan är byggt, och

hur man genom omsorg, omtolkning och kritisk reflektion kan återuppliva och vidareutveckla konstverk som riskerar att falla i glömska. Fontänen fungerar som en kulturhistorisk nod i campusmiljön och projektet ger den nytt liv genom konstnärlig och akademisk bearbetning. Därigenom svarar projektet även på målen för kulturmiljöarbetet genom att bidra till ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.

Projektet lyfter frågor om statligt finansierad konst, konstnärlig integritet, originalitet och efterlevnad, vilket relaterar till de kulturpolitiska målen om att främja konstnärlig frihet, medskapande och reflektion. Genom att förhålla sig till ett äldre konstverk i en samtida kontext knyter projektet an till förvaltning av konst som kulturarv och kulturmiljö, men på ett nyskapande och ifrågasättande sätt – till skillnad från ett rent bevarande.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11 (Hållbara städer och samhällen)

Projektet skapar ett utrymme för offentlig diskussion, historisk medvetenhet och kritisk medborgaraktivitet, vilket är i linje med Agenda 2030:s mål om inkluderande och reflekterande urbana miljöer – där historia, kultur och delaktighet får en plats i planering och gestaltning.

5.5 Projektet MASSA – nya metoder och konstnärliga arbetsprocesser för systemkomplexitet omformar Stockholms arkipelag

5.5.1 Projektets hemvist

Projektet har sin hemvist vid KTH Arkitekturskolan och är ett samarbete mellan KTH och Stockholms stad med medverkande konstnärer och arkitekter. Projektet genomförs i Stockholm.

5.5.2 Projektets syfte

Projektet har haft två huvudsyften: dels att utforska hur konstnärliga värden kan forma hållbara livsmiljöer kopplade till vattenlandskap och bergmassor, dels att utveckla tvärssektoriella arbetssätt där konst integreras som en aktiv och kritisk kraft i planeringsprocesser. Arbetet har bedrivits genom ett systembaserat och transdisciplinärt angreppssätt med deltagare från bland annat arkitektur, konst, ekologi, stadsplanering och förvaltning.

Projektet utforskar hur konstnärliga perspektiv och metoder kan bidra till en mer hållbar och kreativ hantering av de miljontals ton bergmaterial som genereras vid utbyggnaden av Stockholms tunnelbana. I stället för att se detta material som avfall, undersöks dess potential som resurs för att skapa nya offentliga miljöer, främja biologisk mångfald, minska klimatpåverkan och erbjuda alternativa sätt att tänka kring stadsutveckling och vattennära rum.

5.5.3 Projektets metod

Projektet har arbetat med en tvärvetenskaplig metodik där konstnärliga och designbaserade arbetssätt integrerats med arkitektoniska och ekologiska perspektiv. Genom att använda sig av ett brett spektrum av konstnärliga metoder – såsom performativa aktioner, narrativa och spekulativa scenarier, platsbaserade upplevelser och prototypframtagning – har projektgruppen undersökt hur platsens kvaliteter kan förstås och omformas. Co-creation har varit centralt, där konstnärer, forskare, kommunala tjänstepersoner och andra aktörer tillsammans har utforskat möjligheterna med återanvändning av bergmaterial i stadsrummet.

5.5.4 Projektets resultat

Projektet har lett till utvecklingen av flera scenarier och prototyper för nya offentliga rum på fem specifika platser i Stockholm, där det utgrävda materialet används för att skapa hållbara och ekologiskt gynnsamma miljöer. Genom dessa scenarier har konstnärliga metoder gett nya perspektiv på stadsplanering och offentliga rum. En kommande vetenskaplig artikel knuten till projektet undersöker hur konstnärliga perspektiv omformar Stockholms vattenlandskap.¹⁵

¹⁵ <https://www.slu.se/en/news/2025/12/artistic-approaches-offer-new-ways-to-understand-stockholms-waterscapes>

5.5.5 Hur projektet svarar mot utlysningens mål

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i gestaltningen av hållbara livsmiljöer

Projektet undersöker konstens roll i att omvandla restprodukter till rumsliga och estetiska kvaliteter i stadsmiljön. Det handlar inte bara om materialåteranvändning, utan om att förändra synen på urbana restmassor genom konstnärlig gestaltning.

Genom att knyta flera konstnärer till projektet – i både praktisk och konceptuell bemärkelse – framhålls konsten som en drivande kraft i skapandet av nya urbana landskap, med potential att förändra hur vi upplever och använder det offentliga rummet.

2. Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning

Projektet bygger på ett tvärdisciplinärt samarbete mellan konst, forskning, stadsplanering och infrastrukturbyggande. Genom samarbetet mellan KTH, Stockholms stad, konstnärer och en rådgivande referensgrupp utvecklas nya metodologiska verktyg för konstnärlig integration i storskaliga stadsbyggnadsprocesser.

Forskningen visar hur arkitektur, form och design kan bidra till cirkulär materialhantering och levande urbana vattenmiljöer. Stockholm har haft direkt nytta av projektet genom stärkt samverkan mellan förvaltningar och nya helhetslösningar för material- och vattenflöden. Projektet har påverkat stadens hantering av sten, bland annat genom transporter med pråm, planering av en konstgjord ö av schaktmassor samt skisser till en blå parkmiljö i Norra Djurgårdsstaden.

Projektet har även bidragit till stadens materialhanteringsplan och initierat miljötester av sten i vatten. Tillfälliga tester i Munkbrohamnen har fördjupat samarbetet mellan offentlig sektor, lokalsamhälle och näringsliv, och en implementeringsstudie ingår i Stockholms budgetförslag för 2025–2027. Resultaten sprids genom en tvärsektoriell innovationsmodell, en vandringsutställning och planerade Living Lab-evenemang, för vilka ytterligare finansiering söks.

Projektet representerar ett exempel på hur konstnärliga perspektiv kan tidigt integreras i tekniska och strategiska planeringsskeden, vilket är i linje med efterfrågade nya arbetssätt enligt utlysningen. Projektet har utvecklat konstnärliga forskningsmetoder genom att etablera konstnärliga och designbaserade processer som centrala verktyg i stadsutveckling och miljöarbete.

3. Bidrag till nationella mål: gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Projektet adresserar flera centrala aspekter av gestaltad livsmiljö. Följande aspekter är särskilt framträdande:

Ekologisk hållbarhet: Projektet adresserar akuta samtida samhällsutmaningar – som klimatförändringar, biologisk mångfald och urban förtätning. Restmaterial i form av sprängsten utforskas som en resurs i skapandet av inkluderande, hållbara offentliga miljöer. Projektet föreslår och testar hur materialet kan återbrukas lokalt i form av nya blågröna landskap, exempelvis konstnärliga undervattensrev och tillfälliga stadsrum, som både stärker ekologiska samband och skapar tillgängliga mötesplatser. Genom denna metodik främjar projektet en breddad förståelse av hållbarhet där konst och formgivning ses som aktiva verktyg för ekologisk och social omställning.

Utveckla och sprida kunskap: Projektet har utvecklat och tillämpat en rad konstnärliga och designbaserade metoder – bland annat spekulativa scenarier, performativa ingrepp, platsbaserade prototyper och narrativa verktyg – i relation till både fysiska platser och institutionella processer. Projektets resultat och metoder har spridits genom utställningar, föreläsningar, konferensmedverkan (till exempel *Innovations for the Blue Planet* och *World Water Week*) och planeras även som en nationell och internationell vandringsutställning.

Tillvarata och vidareutveckla estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden i det offentliga rummet: Projektet bygger vidare på Stockholms kulturhistoriska arv, inte minst genom referenser till landskapsarkitekten Holger Bloms arbete med att skapa kullar av tunnelbanestensmassor på 1960-talet. Detta arv tolkas om och aktualiseras, bland annat genom konstnären Martin Tebus förslag på ”inverterade kullar” i form av konstnärliga undervattensstrukturer för fisk. Andra konstnärer knutna till projektet har i samverkan med ekologer och stadsplanerare utvecklat verk som ifrågasätter invanda föreställningar om offentligt rum, exempelvis genom snorklingsexpeditioner i staden eller utveckling av prototyper för revlandskap inspirerade av fiskars rörelsemönster. Dessa estetiska undersökningar syftar till att vitalisera stadens relation till sina vattenmiljöer och därigenom skapa nya, inkluderande tolkningar av kulturhistoriska platser och gestaltungsideal.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11 (Hållbara städer och samhällen)

Projektet behandlar konkret hur avfall och överskottsmaterial kan omvandlas till en resurs, och gör det på ett sätt som förenar ekologisk, social och estetisk hållbarhet. Projektet svarar mot den nya urbana agendan genom att främja innovativ och

inkluderande stadsutveckling, återbruk, samt kulturellt och konstnärligt deltagande i stadens utformning.

5.6 Projektet *Tystnaden, sorlet och bullret – ljuden som gestaltar livsmiljön*

5.6.1 Projektets hemvist

Projektet har sin hemvist vid Luleå Tekniska Universitet, Avdelningen för drift, underhåll och akustik. Projektet genomförs i Luleå och Gällivare.

5.6.2 Projektets syfte

Projektet syftar till att undersöka hur Virtual Reality (VR) kan användas för att utveckla ljudarkitektur och ljudkonst i offentliga miljöer, med särskilt fokus på Gällivares nya Multiaktivitetshus. Målet är att skapa mer socialt hållbar, inkluderande och hållbar arkitektur genom att integrera ljuddesign i planeringsprocessen. Genom att använda VR-teknik kan olika gruppers behov bättre utforskas och utvecklas i samarbete med medborgarna, vilket bidrar till en mer anpassad och effektiv design av offentliga miljöer.

5.6.3 Projektets metod

Projektet samlar ett mångdisciplinärt team som arbetar med akustisk design och ljudkonst för att utveckla ljudmiljöer för Multiaktivitetshuset i Gällivare. Genom att använda VR-verktyg kan teamet skapa och experimentera med ljuddesign i en virtuell miljö innan den fysiska konstruktionen börjar. Medborgarna bjuds in att delta i utvecklingen av ljudmiljöerna, vilket ökar inkluderingen och social hållbarhet i designprocessen.

5.6.4 Projektets resultat

Genom projektet ges överförbara designmetoder och arbetsflöden för att använda VR som kreativt verktyg i arkitektonisk ljuddesign. Som ett kreativt verktyg för att designa ljudmiljöer i arkitektur har VR visat sig vara effektivt för att realistiskt

återge akustiska miljöer och erbjuda kreativa möjligheter att utforma ljudlandskap. Verktøget visade sig vara relativt lätt att använda och gav snabbare arbetsflöden än traditionell akustisk analysprogramvara. Däremot finns det fortfarande utrymme för förbättring när det gäller implementering och förenkling av processen. För att verktøget ska vara praktiskt användbart är det avgörande att förstå designprocessens behov och hur VR kan användas på bästa sätt i praktiken.¹⁶

En övergripande slutsats från projektet är att ljud bör ses som en självklar del av arkitektonisk design. Med hjälp av ny teknik kan mer inkluderande, orienterbara och attraktiva offentliga miljöer skapas.

5.6.5 Hur projektet svarar mot utlysningens mål

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i gestaltningen av hållbara livsmiljöer

Projektet tar sin utgångspunkt i ljudets roll som konstnärligt och rumsligt verktyg i utformningen av offentliga miljöer. En konstnär med dokumenterad erfarenhet inom ljudarkitektur har givits en nyckelroll i projektet. Genom att lyfta fram ljudkonst och akustisk design som en del av gestaltningsprocessen breddas förståelsen för konst i det offentliga rummet bortom det visuella.

2. Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning

Genom att samla ett mångdisciplinärt team av konstnärer, arkitekter och tekniker och arbeta iterativt i VR-miljöer, utvecklas nya verktyg och metoder för samarbete inom konstnärlig gestaltning. Innovativt är att VR används inte bara som visualiseringsverktyg, utan som ett auditivt gestaltningsverktyg där ljudmiljöer kan upplevas innan de byggs. Det tvärsektoriella arbetet förstärks också genom medborgarengagemang, där invånare får delta i ljuddesignen.

¹⁶ För vetenskapliga publikationer knutna till projektet se exempelvis: Nedlich, K., Nykänen, A., Hellström, B. 2022. "Sketching Architectural Sound Design Using Virtual Reality. Proceedings of Internoise", Glasgow; Nedlich, K., Nykänen, A., Hellström, B. 2023. "Spatio-Sonic Site Survey Using Ambisonics Recordings and VR Rendering – Designing Soundscapes in the Early Planning Process". AES International Conference on Spatial & Immersive Audio, Huddersfield; Nykänen, A., Nedlich, K. 2023. "Pros and Cons of Artificial Head and Ambisonics Recordings and Reproductions Used in Design Processes". AES International Conference on Spatial & Immersive Audio. Huddersfield.

3. Bidrag till nationella mål: gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Projektet adresserar flera aspekter av gestaltad livsmiljö. Genom att använda ljud som ett aktivt och medvetet designverktyg i arkitekturprocessen bidrar projektet till att bredda förståelsen för vad en gestaltad livsmiljö kan vara – bortom det visuella till att även omfatta det auditiva. Följande aspekter framträder särskilt:

Utveckla och sprida kunskap: Arbetet utvecklar ny tvärvetenskaplig kunskap i skärningspunkten mellan arkitektur, akustik, ljudkonst och teknik. Projektet sprider erfarenheter om hur VR kan användas som pedagogiskt och kreativt verktyg i både utbildning och praktiskt gestaltande arbete. Genom sina forskningsresultat bidrar det till att höja kompetensen inom området ljuddesign i arkitektur.

Tillvarata och vidareutveckla estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden i det offentliga rummet: Projektet utforskar ljudets estetiska och konstnärliga potential i offentliga miljöer. Genom att använda ljud som ett aktivt gestaltungs-material fördjupas förståelsen för hur akustiska kvaliteter påverkar vår upplevelse av rum. De ljudkonstnärliga installationerna fungerar både som funktionella element – som stödjer orientering och rumslig förståelse – och som konstnärliga uttryck som förstärker den arkitektoniska upplevelsen. På så vis bidrar projektet till att vidga och förnya de estetiska värdena i det offentliga rummet.

Miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla: Medborgarmedverkan och inkludering av olika behovsgrupper i ljudmiljöutformningen stärker den demokratiska dimensionen. I den avslutande studien fokuserar projektet särskilt på ljuddesign för personer med synnedsättning. Genom att använda ljud som orienteringsstöd och estetiskt element skapas inkluderande miljöer där fler kan uppleva och förstå rummet.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11 (Hållbara städer och samhällen)

Projektet ligger i linje med Agenda 2030 mål 11 genom att skapa mer inkluderande, tillgängliga och trygga offentliga miljöer, där ljudmiljöns påverkan på olika användare tas på allvar. Detta är särskilt viktigt för grupper med sensorisk känslighet, vilket är en av de aspekter som gör projektet relevant för social hållbarhet.

Genom användning av VR-verktyg som demokratiserar designprocessen, kopplas projektet till punkt 39 och 100 i FN:s urbana agenda, där delaktighet och tillgänglighet betonas.

5.7 Projektet *Healing Heritage* – Att kurera förorenade landskap och landsbygdens offentliga rum

5.7.1 Projektets hemvist

Projektet har sin hemvist i ”Den nya bruksorten”, en process som drivs av föreningen Not Quite, i syfte att ta över ägarskapet av Fengerfors bruk för fortsatt utveckling. Projektet genomförs i Borås och Fengerfors.

5.7.2 Projektets syfte

Projektet undersöker hur markföroreningar kan hanteras genom en process som integrerar konst och bevarande av kulturarv. Lokalen som studeras är Fengersfors pappersbruk, en tidigare industri som idag utgör en viktig del av Dalslands kulturinfrastruktur genom arbetsplatser och ateljéer för aktiva konstnärer, samt utåtriktade aktiviteter som utställningar och kulturella evenemang. Projektet fokuserar särskilt på industriellt kulturarv i landsbygdsområden, som ofta är hotade av rivning på grund av bristande resurser och otillräckliga planeringsstrategier.

5.7.3 Projektets metod

Projektet har använt sig av metoden fyto-remediatio (växter för att extrahera toxiner ur jorden) som en möjlig metod för att hantera föroreningar på industrimiljöer med högt kulturhistoriskt värde. Genom att använda växter som växer på förorenad mark och sedan skördas för att separera ut de giftiga ämnena, kan markföroreningar behandlas på ett kostnadseffektivt sätt, om än långsamt. Projektet har involverat forskare från RISE med expertis inom hortikultur och miljövetenskap, lokala konstnärer, samt arkitekter och planerare för att utveckla ett koncept där fyto Remedieringen även ger mervärde till området.

Förutom fyto Remedieringen har projektet resulterat i landskapsinterventioner, inklusive en skulpturpromenad genom ett tidigare otillgängligt industriområde och två testbäddsträdgårdar på bruksområdet. Dessa nya inslag syftar till att bidra till berättelsen om industriellt kulturarv och skapa nya destinationer för både besökare och invånare.

5.7.4 Projektets resultat

Projektet har resulterat i en skulpturpromenad genom ett tidigare otillgängligt wasteland-område samt två testbäddsträdgårdar som prototyper för fyto-remediationsmetoder i svenskt klimat. Genom projektet har den industriella kulturarvsberättelsen vidgats genom landskapsinterventioner och trädgårdar som både höjer områdets estetiska värde och gör det mer tillgängligt för allmänheten. Projektet ingick i utställningen *The Great Repair Moves North* på Form/Design Center i Malmö 2024.

5.7.5 Hur projektet svarar mot utlysningens mål

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i gestaltningen av hållbara livsmiljöer

Projektet visar på ett konkret sätt hur konstnärliga metoder och offentlig konst kan fungera som katalysatorer för omställning mot hållbara, inkluderande och meningsfulla livsmiljöer. Genom att utgå från en förorenad industrimiljö i Fengersfors har projektet utvecklat ett arbetssätt där konst inte enbart är en estetisk förhöjning av platsen, utan en aktiv del av förändringsprocessen – både ekologiskt, socialt och kulturellt.

2. Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning

Projektet bygger på ett tvärsektoriellt samarbete mellan konstnärer, forskare, arkitekter, planerare och lokala aktörer. Kombinationen av miljövetenskaplig forskning (RISE) och konstnärlig praktik möjliggör utvecklingen av nya metoder för platsutveckling i förorenade industrimiljöer. Projektet har utvecklat en tvärdisciplinär modell för konstnärligt och vetenskapligt samarbete i arbetet med förorenade kulturmiljöer. Modellen integrerar konst och naturvetenskap i en gemensam process där miljösanering (fyto-remediering) och gestaltning av offentliga rum sker parallellt. Syftet är att samtidigt återställa, synliggöra och värdesätta industrins kulturarv i landskapet – inte enbart som historiska spår, utan som levande och läkande miljöer för samtida bruk.

3. Bidrag till nationella mål: gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Arbetet med det gamla bruket har en tydlig koppling till kulturmiljövård, bevarande och utveckling av kulturarv, samtidigt som nya funktioner och uttryck

integreras. Kombinationen av konstnärlig praktik och ekologisk teknik ger en ny typ av estetisk och funktionell kvalitet till platsen. Genom Not Quites långsiktiga engagemang och platsens betydelse för lokalsamhället, förstärks platsens sociala och kulturella infrastruktur, vilket rymmer med både kulturpolitiska mål och ambitionen om demokratiska livsmiljöer.

Projektet svarar mot målet med gestaltad livsmiljö på flera plan, där följande aspekter är särskilt framträdande:

Ekologisk hållbarhet: Projektet tar sig an en långsiktig utmaning – sanering av förorenad industrimark – på ett resurs- och miljöeffektivt sätt. Genom fyto Remediering, där växter används för att rena jorden, visas hur naturbaserade lösningar kan ersätta kostsamma och miljöbelastande metoder som schaktning och borttransport.

Kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids: Projektet har haft en tydlig forsknings- och kunskapsutvecklande dimension, där konstnärer, arkitekter och forskare från RISE och Urban Futures samarbetat för att utveckla nya metoder för rumslig och ekologisk design. Erfarenheterna från testbäddarna och landskapsinterventionerna har genererat praktisk och teoretisk kunskap om hur konstnärliga och naturvetenskapliga perspektiv kan förenas i hållbar markanvändning. Denna kunskap sprids vidare till andra aktörer inom kulturarv, landskapsarkitektur och miljöplanering, vilket stärker kompetensen inom gestaltad livsmiljö även på nationell nivå.

Estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas: Kärnan i projektet är att bevara och förnya industriarvet vid Fengersfors pappersbruk. Genom konstnärliga insatser som skulpturala gångstråk och reningsträdgårdar har platsens historia synliggjorts och fått nya betydelser. Det som tidigare var förorenad och otillgänglig industrimark har omvandlats till landskapskonst och offentlig plats, vilket både lyfter platsens estetiska värden och fördjupar förståelsen för dess kulturhistoriska lager. Projektet svarar därigenom även på målen för kulturmiljöarbetet genom att bidra till ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas – inte minst genom att synliggöra och integrera kulturarv i samtida gestaltning.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11

Projektet svarar väl mot Agenda 2030, särskilt mål 11 (Hållbara städer och samhällen), genom att främja hållbar återanvändning av industriområden, bidra till grön infrastruktur och ekosystemtjänster via fyto sanering, och stärka lokalt kulturdrevet utvecklingsarbete.

Genom sitt fokus på hållbar platsutveckling i gles- och landsbygdsregioner adresserar projektet även urbana agendan, som betonar vikten av att integrera kulturella resurser i stadsutveckling och stärkta lokalsamhällen.

5.8 Projektet *Hushålla med överskott*

5.8.1 Projektets hemvist

Projektet har sin hemvist vid Institutionen för design, Linnéuniversitetet och genomförs i Borås och Växjö.

5.8.2 Projektets syfte

Projektet syftar till att inspirera till hållbara boendelösningar. Genom att kombinera textilkonst, byggnadskonst och deltagande designmetoder, vill projektet engagera allmänheten i att föreställa sig och bygga hållbara livsmiljöer som kan generera ett delbart överskott av resurser som mat, jord, arbete och omsorg. Projektet har ett fokus på återbruk och deltagande design för att forma hållbara livsmiljöer. Under projektets gång förändrades kontexten – från fokus på globala omställningsmål till en nordisk polykris präglad av pandemi, krig och social oro. Detta ledde till en omformulering av projektet som praktikplats för beredskap i integrerade kriser.

5.8.3 Projektets metod

Hushålla med överskott kombinerar levande textilkonst, byggnadskonst och deltagande designmetoder för att bjuda in till folkbildning kring vetenskap och teknik. Metoderna som använts i projektet inkluderar byggandet av ett litet hus på hjul av överblivet material, som fungerar som en experimentell plattform. Huset har använts för att föra samtal och genomföra deltagande och samarbetsinriktade sessioner och workshops. Genom att hålla projektet som en öppen experimentell plattform, har man inbjudit andra att bidra med visioner för förändring.

5.8.4 Projektets resultat

Projektet har engagerat och inspirerat deltagare att tänka kring hållbara resurser, värderingar och livsstilar. Ett flertal artiklar och konferensbidrag knutna till projektet har publicerats och fler väntas under 2026.¹⁷ Projektet har även mynnat ut i publikationen *Seasonal Designing with the Holding Surplus House*, som berättar om projekts olika designexperiment. Där utforskas hur den gestaltade livsmiljön kan bli en plats där alla arter kan blomstra (multispecies-flourishing) i en tid då klimatförändringar rubbar årstidernas rytmer.¹⁸

5.8.5 Hur projektet svarar på utlysningens mål

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konsts roll i gestaltningen av hållbara livsmiljöer

Projektet ger ett konstnärligt gestaltat, visionärt perspektiv på hur vi kan skapa hållbara livsmiljöer utan att vara beroende av digital teknologi eller automatisering. Samarbete, lokalsamhällets engagemang och återbruk utgör viktiga beståndsdelar.

2. Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning

Projektet har ett tvärsektoriellt arbetssätt där olika discipliner – från textilkonst och byggnadskonst till permakultur – samverkar för att skapa en ny typ av hållbar livsmiljö med fokus på hushållning av resurser. En central metod i projektet har varit att bygga ett litet hus på hjul av återbrukat material. Huset har fungerat som en experimentell mötesplats för samtal, gemensamt utforskande och olika deltagande workshops.

¹⁷ Se exempelvis: Cerna, K. m. fl. 2024. "Tiny pop-up living labs: augmenting physical space to facilitate co-design". *Adjunct Proceedings of the 2024 Nordic Conference on Human-Computer Interaction*. New York: Association for Computing Machinery; Mugnaini, S., Ståhl, Å., & Ireland, L. 2025. "Experimenting with twilight learnings and twilight writings for community engagement". *Gateways: International Journal of Community Research and Engagement*, 18(1), s. 1–18; Keune, S., & Ståhl, Å. 2025. "Seasonal design: Learning from seasonal interventions: a seasonal designing framework". *Nordes 2025: Relational Design*, 6-8 August, Oslo, Norway, s. 635–642.

¹⁸ Ståhl, Åsa & Keune, Svenja (red.). 2025. *Seasonal Designing with the Holding Surplus House*. Växjö: Linnaeus University Press.

3. Bidrag till nationella mål: gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Projektet svarar på målet för gestaltad livsmiljö framför allt genom sitt fokus på ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Projektet främjar även delaktighet och demokratiskt inflytande genom metoder som inbjudande besök, workshops och samarbetsbaserade sessioner.

Hållbarhet: Projektet utforskar hur arkitektur, form och design kan bidra till ett ekologiskt och ekonomiskt hållbart samhälle genom att pröva förändring i vardagens mest grundläggande enhet – hushållet. Projektet arbetar med design och byggande som undersökande och deltagande praktik, där människor, material och andra arter samspelar i gemensamma livsmiljöer.

Kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids: Projektet fungerar som en öppen lärandeplattform där konstnärliga, tekniska och ekologiska kunskaper möts. Genom folkbildande aktiviteter, workshops och samarbeten utvecklas kunskap om hållbart byggande, textilproduktion och hushållning.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11

Hushålla med överskott är relevant för FN:s nya urbana agenda genom att på ett visionärt plan bidra med ett resursmedvetet och ekologiskt hållbart perspektiv. Genom att bygga på principer om rättvis fördelning av överskott och socialt engagemang, adresserar projektet både social hållbarhet och ekologiska aspekter, vilket stärker dess relevans för att nå de globala målen för hållbar utveckling.

5.9 Projektet *Varvet runt: från unga medborgares perspektiv, via formella och informella stadsstudier, till skapandet av strategier inom fler-aktörs konstellationer och tillbaka*

5.9.1 Projektets hemvist

Projektet har sin hemvist vid KTH, arkitekturskolan och genomförs i Stockholm.

5.9.2 Projektets syfte

Varvet runt är ett samarbetsinriktat forskningsprojekt som fokuserar på barn och unga i åldern 10–13 år som aktiva deltagare i att forma offentliga platser genom konstnärliga metoder. Projektet belyser hur socio-ekonomisk segregation påverkar ungas tillgång till offentliga rum. Syftet är att undersöka hur offentliga rum och den byggda miljön kan bli mer inkluderande, och att ta fram metoder för att engagera unga i utformningen av dessa rum. Projektet syftar också till att utbilda framtida aktörer inom arkitektur och design kring dessa frågor.

5.9.3 Projektets metod

Projektet använde en husvagn som ett mobilt forskningscentrum. Tillsammans med sex 15-åriga medforskningsdeltagare från Hovsjö i Södertälje genomfördes workshops där unga fick utforska offentliga platser som kulturella allmänningar. Husvagnen utrustades med en podcaststudio, utemöbler, pingisbord och pizzaugnar för att skapa interaktiva och engagerande lärandemiljöer. Metoder som ”deep hanging out” och ”deep talk” användes för att skapa en djupare förståelse för ungas perspektiv. Dessutom utvecklades en kurs om miljöpedagogik för högre utbildning inom arkitektur och konstpedagogik, och projektet engagerade fler aktörer genom flertalet samtal och diskussioner kring offentliga platser.

5.9.4 Projektets resultat

Utifrån projektets erfarenheter utvecklades en pilotkurs i miljöpedagogik och spatial design och genomfördes två gånger, vilket ledde till en ny kurs på KTH och Konstfack. Projektet resulterade i samtal mellan olika aktörer, såsom utbildare, konstnärer, politiker och samhällsrepresentanter, för att diskutera hur offentliga platser kan göras mer tillgängliga och inkluderande. En långtidsstudie genomfördes med de unga deltagarna från Hovsjö, och projektet dokumenterades på webbplatsen caravanize.nu. Projektet deltog även i flera konferenser och publicerade artiklar om barns rättigheter till rörlighet och deras spatiala kunskap.¹⁹

¹⁹ Se till exempel Schalk, M., Calderón Lüning, E., & Sazdic, M. 2023. “Children’s Rights to Mobility in the City: Paying Attention to Children’s Spatial Knowledge”. Ingår i: Mostafa, M., Baumeister, R., Thomsen, M.R., Tamke, M. (red.), *Design for Inclusivity: Proceedings of the UIA World Congress of Architects Copenhagen 2023*. Berlin: Springer Nature, s. 529–533.

5.9.5 Hur projektet svarar på utlysningens mål

1. Konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i gestaltningen av hållbara livsmiljöer

Projektet utforskar den byggda miljöns socioekonomiska ojämlikheter, särskilt genom att fokusera på unga i åldrarna 10–13 år. Projektet använder konstnärliga praktiker och miljöstudier för att belysa och förbättra ungas tillgång till offentliga platser. Konstnärlig gestaltning används som ett verktyg för att skapa involverande, inkluderande och dynamiska miljöer, där barn får möjlighet att aktivt medverka i skapandet och aktiveringen av sina egna offentliga rum.

2. Tvärsektoriella arbetsätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning

Projektet är ett exempel på tvärsektoriellt samarbete, där konstnärer, samhällsplanerare, lärare och barn själva arbetar tillsammans för att utforska och förändra offentliga platser. Genom att skapa ett mobilt laboratorium tillsammans med barnen, uppmuntras ett aktivt deltagande och gemensamt utforskande av det offentliga rummet. Barnens direkta involvering i den konstnärliga processen gör att deras erfarenheter och perspektiv får genomslag i den rumsliga gestaltningen.

Den tvärsektoriella metoden innebär att olika aktörer – från kommuner till yrkesverksamma inom rumsliga praktiker – får en plattform för att utveckla gemensamma lösningar för att öka tillgången till det offentliga rummet för unga.

3. Bidrag till nationella mål: gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Det offentliga agerar förebildligt: Genom samverkan mellan universitet, konsthallar, ungdomsverksamheter, kommunala aktörer och civilsamhället visar projektet hur offentliga institutioner kan ta ansvar för att utveckla inkluderande och deltagarbaserade processer. Projektet exemplifierar hur konst och forskning kan bidra till medborgardialog och policypåverkan kring barns och ungas rätt till stadens rum.

Kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids: Projektet utvecklar nya metoder för miljöpedagogik och situationsbaserat lärande genom konstnärliga processer. Den mobila forskningsplattformen – en husvagn ombyggd till fältstudio – fungerar som verktyg för utforskande, undervisning och möten. Erfarenheterna har bidragit till initierandet av den öppna kursen Environmental Learning and Spatial Design with Young People (Miljölärande och rumslig gestaltning i arbete med unga) vid KTH och Konstfack.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11

Projektet är direkt relevant för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11 – Hållbara städer och samhällen. Genom att aktivt arbeta med att öka tillgången till offentliga rum för unga, och genom att främja en mer inkluderande och jämlik stadsplanering, är projektet ett konkret exempel på hur offentliga miljöer kan göras mer tillgängliga för alla, oavsett ålder, kön eller socioekonomisk bakgrund.

5.10 Projektet *Lek i staden: Hackande och samslöjande urbana interventioner*

5.10.1 Projektets hemvist

Projektet har sin hemvist vid HDK Valand, Göteborgs universitet och genomförs i Göteborg.

5.10.2 Projektets syfte

Projektet utforskar nya konstnärliga designmetoder för att utforma offentlig arkitektur och design för lek och rekreation, samt nya sätt att organisera barns och ungas deltagande i stadsutveckling. Målet är att utveckla ett ramverk för deltagande design som implementerar FN:s konvention om barnets rättigheter i hållbara städer, och att skapa kompetenser inom deltagande processer och tvärvetenskapliga samarbeten.

5.10.3 Projektets metod

Projektet var uppdelat i två delprojekt som arbetade parallellt och fokuserade på olika aspekter av offentlig design och deltagande. Delprojektet ”Hacking av befintliga urbana strukturer för lek” fokuserade på att omforma urbana miljöer för att skapa ett gemensamt utrymme för både barns och vuxnas kultur. Deltagarna, inklusive barn mellan 4 och 11 år, arbetade tillsammans för att förändra offentliga utrymmen i Göteborg och Kiruna genom co-design och metoder för deltagande.

Inom delprojektet ”Samslöjda temporära strukturer för lek, odling och stadsinredning” experimenterade man med materialbaserade och prototypiska

designprocesser för att ge unga mellan 15 och 30 år möjlighet att forma sina omgivningar i samarbete med lokalsamhället. Projektet använde sig av en sk. ”Ambiguity Approach”, dvs. en metod för deltagande design där både vuxna och barn är delaktiga i att forma designprocessen. Projektet använde även sk. ”Co-crafting”, en metod för att bygga sociala och praktiska färdigheter genom att skapa fysiska objekt tillsammans.

5.10.4 Projektets resultat

Deltagande och co-design skapade ett gemensamt ägarskap av resultatet och uppmuntrade till långsiktigt engagemang för förändring. Detta gav en känsla av gemensamt ansvar och uppmuntrade till samarbete mellan yngre generationer. Co-crafting och co-design-processerna stärkte även de ungas förmåga att arbeta tillsammans och ta ansvar för gemensamma beslut. Projektet visade på vikten av att involvera barn och unga i stadsutveckling och design av offentliga platser. Det skapades en plattform för att förstå deras behov och ge dem möjlighet att bli aktiva medskapare av sina egna livsmiljöer. En utställning baserad på projektet genomfördes vid Röhsska museet i Göteborg 2025 och ett antal artiklar knutna till projektet har publicerats.²⁰

5.10.5 Hur projektet svarar på utlysningens mål

1. Konstnärlig gestaltning och offentlig konstns roll i gestaltningen av hållbara livsmiljöer

Projektet fokuserar på att förbättra barns rätt att leka och delta i kulturlivet genom att integrera deras demokratiska agentskap i stadsutveckling. Genom konstnärliga metoder för att skapa offentlig arkitektur och design för lek och rekreation, öppnar projektet upp för en mer inkluderande stadsdesign som tillgodoser barns behov av fria och kreativa utrymmen.

Projektet går bortom traditionell stadsplanering genom att använda konstnärliga och deltagande designmetoder som främjar barns egen delaktighet i att forma sin

²⁰ För artiklar knutna till projektet se exempelvis Hansson, H & von Busch, O. 2023. ”Socially Valid Tools: Sloydtrukk and Co-crafting Togetherness”. *Craft Research* (14:1), s. 59 – 79.; Hansson, H & von Busch, O. 2023. “Co-crafting the Social: Material Manifestations Through Collaborative Crafts”. *Codesign*, (19:2), 162–176.; Raviola, E., Gasparin, M., & Hansson, H. 2024. “Commoning through institutional aesthetics: Crafting Frames, Boundaries and Reflections in Practice.” *Ephemera. Theory & politics in organization* (23:3).

omgivning. Den konstnärliga gestaltningen fungerar här som ett verktyg för att skapa utrymmen där barn inte bara kan leka, utan också utveckla sitt demokratiska engagemang och sitt deltagande i samhällsutvecklingen.

2. Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning

Projektet handlar om att utforska nya sätt att organisera barns deltagande i stadsutveckling genom tvärsektoriellt samarbete. En kombination av konstnärliga metoder, stadsplanering och pedagogik används för att skapa en process där barns synpunkter och behov är centrala. Genom att experimentera med metoder som att ”hacka” befintliga strukturer skapas utrymme för kreativitet och innovation.

3. Bidrag till nationella mål: gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö

Projektet bidrar direkt till gestaltad livsmiljö genom att förbättra de offentliga rummen för barns lek och rekreation. Genom att ge barn ett aktivt agentskap i stadsutvecklingen stärker projektet barns rätt till staden och främjar en hållbar och inkluderande stadsplanering.

Projektet belyser hur offentliga rum kan vara demokratiska, hållbara och lekfulla samtidigt som de främjar en aktiv delaktighet från unga medborgare. Genom att använda konstnärliga metoder som del av stadsutvecklingen, kan projektet bidra till att skapa mer mångsidiga och inkluderande offentliga rum där barns rättigheter till lek och deltagande tas på allvar.

Kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids: Projektet har genererat ny kunskap om deltagande designpraktiker och pedagogiska verktyg för demokratiskt medskapande. Genom att involvera barn, ungdomar, studenter och professionella i gemensamma experiment, exempelvis via metoder som co-crafting, mapping, improvisation och the ambiguity approach, utvecklas ett kunskapsfält där barns och ungas kompetenser erkänns.

Det offentliga agerar förebildligt: Projektet har samarbetat med kommunala aktörer och civilsamhällesorganisationer för att pröva hur barn och unga kan ses som medborgare snarare än målgrupp. Genom detta visar projektet hur det offentliga kan fungera som möjliggörare av konstnärliga, medskapande processer där barns och ungas perspektiv tas till vara som en demokratisk resurs i stadsutvecklingen.

Miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla: Genom co-design och co-crafting öppnas stadsrummet för flera generationer och erfarenheter. Projektet visar hur lek,

hantverk och gemensamt byggande kan bli inkluderande verktyg för att överbrygga sociala, kulturella och åldersmässiga gränser. Deltagarna tränas i samarbete, beslutsfattande och omsorg, vilket stärker deras handlingsutrymme som samhällsmedborgare.

Projektet bidrar även till att förnya och levandegöra kulturmiljöer genom lek, skapande och gemensam tolkning av platser. Genom att följa och implementera FN:s barnkonvention och skapa metoder för barns deltagande, bidrar projektet till att utveckla den offentliga miljön utifrån barns behov och perspektiv, vilket är en viktig del av kulturpolitiken.

4. Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11

Projektet syftar till att skapa offentliga rum som är tillgängliga och anpassade för alla samhällsgrupper, särskilt unga. Genom att stärka barns delaktighet i utformningen av staden, främjas en mer demokratisk, inkluderande och hållbar stadsmiljö. Genom konstnärlig gestaltning och deltagande design, kan projektet också bidra till att uppfylla målen om att skapa socialt hållbara offentliga rum.

6. Översikt: målbaserad sammanfattning av projekten

Projekt	Konstnärliga perspektiv och offentlig konstns roll i utformningen av hållbara gestaltade livsmiljöer	Tvärsektoriella arbetssätt och nya metoder inom konstnärlig gestaltning	Bidrag till nationella mål för gestaltad livsmiljö, kulturpolitik och kulturmiljö	Relevans för FN:s nya urbana agenda och Agenda 2030, mål 11
En samskapad konstnärlig gestaltning	Konstnärlig utformning av äldreboende. Funktion och välbefinnande.	Forskare, boende, konstnärer, fastighetsbolag. Workshops och fokusgrupper.	Social hållbarhet och inkludering. Medskapande och delaktighet i formandet av vårdmiljöer.	Inkluderande, tillgängliga miljöer för äldre. Deltagande och planering.
Positioner i offentlig konstns politiska ekonomi	Offentlig konst som en ”optik”. Kritisk analys av den offentliga konstens möjlighetsbetingelser.	Forskare, konstnärer och processledare. Film som dokumentation och konstnärlig tolkning.	Social hållbarhet och inkludering, kunskapsspridning, det offentliga som förebild.	Tillgång till rum, kunskapsdemokratisering
Lek för demokrati	Ungas deltagande i kreativa skapandeprocesser kopplade till ny offentlig byggnad.	Konst, design, arkitektur, forskning, civilsamhälle och kommunal förvaltning. Konst och lek som redskap för dialog och förståelse.	Inkludering, metod för barns deltagande, det offentliga som förebild.	Barns rättigheter, likvärdighet, delaktighet.
Fontänen	Offentlig konst som process, minne och utgångspunkt för dialog.	Konstnärer, arkitekter, forskare och institutioner. Konstteori, kulturarv och samhällsdebatt. Fältarbete, dokumentation, kontraktsskrivning.	Utveckla och sprida kunskap, granska och utveckla det offentliga som förebild, tillvarata och vidareutveckla estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden i det offentliga rummet.	Hållbarhet, kritisk offentlig diskussion.

MASSA	Återbruk av restmaterial som estetisk och drivande praktik i stadsmiljön.	KTH, Stockholms stad, konstnärer, rådgivande referensgrupp. Verktyg för konstnärlig integration i stadsbyggnadsprocesser.	Ekologisk hållbarhet, kunskapsspridning, tillvarata och vidareutveckla estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden i det offentliga rummet.	Återbruk, cirkulär ekonomi, nya urbana landskap.
Tystnaden, sorlet och bullret	Ljudets roll som konstnärligt och rumsligt verktyg i utformningen av offentliga miljöer.	Mångdisciplinärt team av konstnärer, arkitekter och tekniker. VR som auditivt gestaltningsverktyg.	Utveckla och sprida kunskap om ljudesign i arkitektur. Tillvarata och vidareutveckla estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden i det offentliga rummet. Tillgängliggörande och inkludering.	Tillgängliga och trygga offentliga miljöer, social hållbarhet.
Healing Heritage	Konst som del av ekologiskt hållbar förändringsprocess vid industriell kulturmiljö på landsbygden.	Konstnärlig praktik och miljövetenskaplig forskning, landsbygdsutveckling.	Ekologisk hållbarhet, kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids, kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas.	Hållbar återanvändning, lokalt kulturdrivet utvecklingsarbete, stärkta lokalsamhällen.
Hushålla med överskott	Konstnärligt gestaltat, visionärt perspektiv på hållbara livsmiljöer.	Textilkonst, byggnadskonst, permakultur.	Ekologisk och ekonomisk hållbarhet, kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids.	Resursmedvetet, hållbar återanvändning.
Varvet runt	Konstnärlig gestaltning som verktyg för inkluderande miljöer.	Konstnärer, samhällsplanerare, lärare, barn. Mobilt laboratorium.	Situationsbaserat lärande genom konstnärliga processer. Det offentliga agerar förebildligt; ungas inflytande i planering.	Inkludering, social hållbarhet.

Lek i staden	Lek som konstnärlig stadsutveckling, barns deltagande.	Konstnärliga metoder, stadsplanering och pedagogik. Deltagande designpraktiker och pedagogiska verktyg.	Kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids, det offentliga agerar förebildligt, miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla.	Social hållbarhet, barns delaktighet.
---------------------	--	---	--	---------------------------------------

7. Projektens erfarenheter av interdisciplinär samverkan

Projektet har förenat aktörer från akademi, kommunal förvaltning, civilsamhälle, kulturinstitutioner och lokalsamhällen, vilket har skapat både möjligheter och utmaningar.

En central erfarenhet är att olika kunskapsformer – konstnärliga, vetenskapliga, tekniska och praktiska – inte bara kompletterar varandra utan också omförhandlar varandras roller. I flera projekt blev den konstnärliga processen vägledande, medan exempelvis naturvetenskaplig och teknisk kunskap fungerade som ett instrumentellt stöd snarare än som styrande ram. Detta möjliggjorde plats- och processkänsliga resultat, men krävde också en hög grad av öppenhet, ömsesidig respekt och tolerans för osäkerhet.

Interdisciplinarity bidrog till:

- Högre kvalitet i gestaltning och analys, genom att olika perspektiv kontinuerligt speglades och utmanade varandra.
- Utveckling av nya metoder, där konstnärliga, deltagarbaserade och designbaserade arbetssätt integrerades med planerings-, policy- och forskningsprocesser.
- Förstärkt samverkan med kommuner och institutioner, vilket underlättade tillgång till planeringsprocesser, skolor, offentliga platser och lokala resurser – samtidigt som kommunala strukturers föränderliga natur (personalomsättning, politiska skiften) visade på behovet av långsiktigt relationsarbete.

- Förskjutning av traditionella makt- och expertroller, där designers, forskare och konstnärer inte enbart agerade producenter av lösningar, utan även som medlärande, faciliterande och lyssnande aktörer.

Flera projekt pekar också på de etiska och organisatoriska utmaningar som interdisciplinärt och deltagarbaserat arbete innebär, särskilt i samarbete med barn och unga. Frågor om ansvar, omsorg, autonomi, representation och projektens långsiktiga konsekvenser har varit återkommande och krävt kontinuerlig reflektion.

En annan viktig erfarenhet är att interdisciplinärt arbete kräver tid – både för att bygga gemensamma språk och förtroenden, och för att möjliggöra meningsfull delaktighet och förankring bortom projektperioden. Samtidigt har dessa processer visat att interdisciplinära samarbeten kan skapa mer relevanta, demokratiska och socialt förankrade resultat än disciplinärt avgränsade arbetssätt.

8. Erfarenheter från utlysningen

En enkät riktades till de fem myndigheterna med fokus på erfarenheter och lärdomar från genomförandet av utlysningen samt utvecklingspotential.²¹ Nedan följer synpunkterna och reflektionerna i huvuddrag.

8.1 Mål och inriktning

Formas upplevde utlysningens syfte och mål som relevanta och attraktiva, vilket visades av ett mycket högt söktryck (80 ansökningar jämfört med förväntade ca 20). Formas beslutade öka sin budget från 10 miljoner kronor till 40 miljoner kronor att täcka kostnaderna för samtliga högst rankade 10 projekt. En lärdom är att behörighetskrav, särskilt vad gäller enskilda företag, behöver kommuniceras tydligare.

Boverket upplevde utlysningens syften och mål som väl genomarbetade, även om processen var tidskrävande. Myndigheterna lyckades enligt Boverket tydliggöra bredden i politikområdet och behovet av samverkan. Samtidigt väcks frågor kring om målbilden, särskilt avseende kulturmiljö, var tillräckligt tydlig för de sökande.

²¹ Samtliga myndigheter svarade på enkäten utom ArkDes, eftersom personen som deltog i det tidiga arbetet med utlysningen hade slutat. ArkDes var ansvariga för att tillhandahålla konferenslokal för slutseminariet. Processen runt denna uppgift gick bra – även i samverkan med de övriga berörda myndigheterna (e-post till Riksantikvarieämbetet den 29 december 2025).

Kulturmiljöperspektivet kom i liten eller förenklad utsträckning fram i projekten, vilket kan tyda på bristande tydlighet i utlysningen eller på att antikvarisk kompetens inte integrerades i projektgrupperna i tillräcklig grad.

Riksantikvarieämbetet upplevde att vissa delar av målbilden hade behövt förtydligas eller lyftas mer, särskilt kulturmiljö. Ett intryck var att Formas och Statens konstråd tidigt hade satt en inriktning med särskilt fokus på offentlig konst, och att övriga myndigheter anslöt senare till en redan formad struktur. Detta bidrog till att kulturmiljöperspektivet inte blev tillräckligt tydligt, eftersom fokus snarare låg på ny arkitektur och ny offentlig konst.

Konstrådet konstaterar att metodutveckling kring samverkan var ett centralt mål i utlysningen men att projekten delvis har haft utmaningar med att beskriva och analysera konkreta resultat kring samverkan. Eventuellt är det ett symptom på att de sökande aktörerna inte från projektens start i tillräckligt hög grad har haft ett teoretiskt förhållningssätt till samverkan som metod och arbetssätt för kunskapsutveckling. Mot bakgrund av resultatet av utlysningen kan det konstateras att dessa aspekter skulle ha kunnat kopplas ännu tydligare till samverkan som metod och till projektens tvärssektoriella kompetenssammansättning.

8.2 Utformning av utlysningen

Formas upplevde att utformningen av utlysningen fungerade väl och stöddes av värdefull input från övriga myndigheter. Bedömningskriterierna var ändamålsenliga men har också visat på behovet av fortsatt utveckling för att bättre synliggöra bedömningen och urvalet av ansökningar med olika perspektiv, ett arbete som Formas inlett ett arbete kring. Ansökans omfattning och form bedömdes som lämplig, och utlysningen nådde de aktörer som man avsåg att engagera.

Boverket upplevde bedömnings- och urvalskriterierna som lite otydliga i tillämpningen. Det efterfrågades mer stöd från Formas, exempelvis gemensamma genomgångar av hur kriterierna skulle tolkas och bedömas, för att minska skillnader mellan bedömare och öka träffsäkerheten i urvalet. Arbetsbelastningen i beredningsgruppen var hög, delvis på grund av för få bedömare och oförutsedda bortfall, vilket pekar på behov av bättre bemanningsplanering. När det gäller aktörsdeltagande konstateras att kulturmiljöfrågorna hade kunnat få större och mer nyanserat genomslag om mer antikvarisk kompetens funnits i projekten.

Riksantikvarieämbetet upplevde bedömnings- och urvalskriterierna som svåra att tillämpa, särskilt eftersom de rörde ”mjuka” värden som konst. Det var oklart hur väl projekten faktiskt levde upp till kriterierna, och det fanns en uppfattning om att bedömningen var något knepig, även om den inte genomfördes av respondenterna

själva. Ett bredare fokus, exempelvis på arkitektur och/eller kulturmiljö i kombination med konst, hade möjligen kunnat skapa större bredd och tydligare konkretion. Särskilt hade fler aktörer med kulturmiljöbakgrund varit önskvärt.

Konstrådet är nöjda med att projekten hade minst en konstnär som villkor men har sett att medverkande konstnärer trots detta ibland har haft svårt att göra sig hörda. Detta uppfattas som en konsekvens av att de samverkansmetoder som tillämpades inte i tillräcklig grad förhöll sig kritisk till risker som ojämlik makt och inflytande i projekten samt de asymmetriska hierarkier mellan yrkesgrupper och aktörer som ingick i projektet.

8.3 Samverkan mellan myndigheter

Formas upplevde att samarbetet mellan de fem myndigheterna över lag fungerade väl, men tog tid att forma. Det var inledningsvis lätt att enas om idén bakom utlysningen, medan arbetet med att precisera syfte, mål och respektive myndighets bidrag krävde mer dialog. Med stöd av en konsult kunde myndigheternas olika perspektiv tydliggöras och möjligheter till samverkan identifieras.

Formas ansvarade för genomförandet enligt sin forskningsfinansieringsprocess, inklusive sammansättning av expertpanel. Panelen bestod av bred kompetens inom området och inkluderade representanter från Riksantikvarieämbetet och Boverket, medan Statens konstråd bidrog med förslag på ledamöter och ArkDes perspektiv representerades av externa experter.

Statens konstråd hade möjlighet att bidra med finansiering, vilket påverkade utlysningens inriktning mot konstnärliga perspektiv på gestaltad livsmiljö. Övriga myndigheter bidrog inte med finansiering men deltog aktivt i genomförande och uppföljning. Processen beskrivs sammanfattningsvis som både tidskrävande, lärorik, stimulerande och utvecklande.

Boverket upplevde att samarbetet mellan de fem myndigheterna fungerade mycket bra. Även om arbetet med att ta fram utlysningen tog tid, bidrog processen till ökad gemensam kunskap om både politikområdet och respektive myndighets uppdrag och förutsättningar. Formas ledde arbetet på ett föredömligt sätt tillsammans med Konstrådet. Roller och ansvar blev tydliga när de väl fastställts, och därefter fungerade arbetet smidigt med stor respekt för myndigheternas olika kompetenser och kapacitet. En mindre oklarhet uppstod kring finansieringen av slutkonferensen, men den löstes.

Inför framtida utlysningar bör det enligt Boverket övervägas varför de kulturhistoriska aspekterna inte fick så tydligt genomslag som önskat. Det kan

handla om hur utlysningen kommunicerades, hur tvärdisciplinärt samarbete fungerar i forskningen idag eller om behov av tydligare kriterier och bedömning.

Riksantikvarieämbetet delar bilden att samarbetet mellan myndigheterna fungerade bra, men påpekar samtidigt att utlysningen byggde på ett redan relativt färdigt koncept som Formas och Statens konstråd tagit fram. Efter det fungerade samarbetet väl och roller samt ansvarsfördelning upplevdes som tydliga. Inför framtida utlysningar skulle det vara värdefullt om samtliga myndigheter med uppdrag inom Gestaltad livsmiljö tidigt får möjlighet att bidra med hur deras respektive ansvarsområden kan lyftas. Även om vissa perspektiv kan ges större tyngd bör det ske efter att alla berörda aktörer blivit hörda.

Konstrådet lyfter att samarbetet kring utlysningen var ett pilotarbete. Ingen av myndigheterna hade tidigare genomfört en forskningsutlysning tillsammans, och för Formas var konst ett nytt område. Statens konstråd initierade arbetet inom ramen för regeringsuppdraget Kunskapsnav offentlig konst och sammankallade en arbetsgrupp med representanter från samtliga fem myndigheter. Arbetet bedrevs med en samskapande metod, vilket tog tid och krävde förhandlingar och avvägningar. Skillnader i myndigheternas uppdrag, mål, kultur och kunskapsfält påverkade processen. En tydligare och mer uttalad metod för samverkan hade underlättat arbetet och hanteringen av målkonflikter.

Roller och ansvar bedöms i huvudsak ha varit tydliga. Inledningsvis låg ansvaret hos Statens konstråd som sammankallande, men efter att utlysningen formulerats tog Formas ett större ansvar för genomförandet. Överenskommelser togs fram om respektive myndighets bidrag över tid. Inför framtida liknande utlysningar bör framför allt en tydligare metod för samverkan utvecklas och förstärkas.

Sammanfattningsvis genomfördes utlysningen med stort engagemang och ansvarstagande från samtliga myndigheter. De gemensamma aktiviteterna under hela processen – från utlysning till mellanårsseminarium och avslutande gemensam dag – stärkte samverkan och bidrog till ett lyckat genomförande.

8.4 Blick framåt – rekommendationer

Formas framhåller som viktiga lärdomar inför en ny utlysning att aktivt skapa förutsättningar för samverkan mellan myndigheterna, tydliggöra varje myndighets interna förutsättningar för samarbete och att öppet dela kunskap, erfarenheter och kompetenser. Myndigheternas olika roller bör ses som en styrka. Utlysningen upplevdes av Formas som en lärorik, utmanande och givande samverkansprocess.

Boverket understryker värdet av seminarier under processens gång och en avslutande konferens, tydlig ansvarsfördelning samt styrkan i att samfinansiera satsningar mellan aktörer. Framåt bör fokus ligga på nya former för samverkan, ett mer helhetligt angreppssätt och metoder som kopplar samman gestaltande processer med olika delar av samhällsplaneringen. I övrigt betonas att bedömarna behöver ha god kunskap om det svenska plan- och lovsystemet för att kunna göra välgrundade bedömningar av projektens genomförbarhet.

Riksantikvarieämbetet påpekar vikten av att tydliggöra nyttan och relevansen av utlysningen, att tidigt föra en jämbördig diskussion om vilka ansvarsområden som ska prioriteras samt att fastställa tydliga bedömningskriterier. Om utlysningen utformas idag bör arkitektur och kulturmiljö lyftas som lika viktiga som offentlig konst, för att öka bredden och bättre spegla politiken kring Gestaltad livsmiljö. Utöver tekniska, klimat- och energirelaterade hållbarhetsfrågor kan större fokus läggas på det befintliga beståndet, exempelvis kopplat till cirkularitet och cirkulär ekonomi. Kulturmiljösektorns perspektiv kan därmed komplettera och bredda diskussionen. I övrigt är det av intresse att följa projekten långsiktigt och se deras genomslag, exempelvis i media eller i intresse från externa aktörer.

Konstrådet framhåller att det behövs mer forskning och metodutveckling kring interdisciplinär samverkan, eftersom gemensamma referensramar, mål och kunskapssyner ofta saknas. Det krävs också högre ersättning per projekt när tvärdisciplinärt samarbete är ett krav, då fler medverkande forskare ökar kostnaderna. Dessutom behöver målkonflikten mellan samhällsnytta och konstnärlig frihet hanteras varsamt i utlysningens utformning.

Konstrådet ser det som önskvärt att höja budgeten per projekt, samt att medel för dokumentation, kommunikation och gärna peer review-publicering inkluderas i en senare fas. Framåt bör alla tidigare perspektiv fortsatt rymmas, med särskild synlighet för konst och kulturmiljö som annars är svagare representerade inom samhällsutveckling. Relevanta teman finns exempelvis inom ramen för Rådet för levande städer, där konstens och kulturmiljöns roll i gestaltning, stadsbyggnad, planering, hållbarhet, robusthet och omställning behöver utforskas vidare. Avslutningsvis betonas att satsningen varit lärorik och värdefull. De tio genomförda projekten utgör nu en viktig kunskapsbas och referenspunkt för framtida utlysningar och fortsatt utveckling av fälten.

9. Sammanfattande reflektioner

Projekten har alla haft sin utgångspunkt i en eller flera den gestaltade livsmiljöns perspektiv gällande konst, arkitektur, form, design och kulturmiljö. Projekten visar

på stor bredd i metod, format och tematik såväl gällande den tekniska, samhällsvetenskapliga och konstnärliga forskningen och ger flera perspektiv på hur konstnärlig praktik kan tillföra nya dimensioner i samhällsbyggande, särskilt i demokratiserings- och hållbarhetsfrågor.

Utlysningen framstår sammantaget som en ambitiös och i stora delar framgångsrik satsning som mobiliserade ett betydande intresse och engagemang inom området gestaltad livsmiljö. Det mycket höga söktrycket visar att syfte och inriktning uppfattades som relevanta och angelägna.

Samtidigt synliggör genomförandet ett antal strukturella och innehållsliga utvecklingsområden. En återkommande iakttagelse är att vissa perspektiv – särskilt kulturmiljö – inte fick det genomslag som avsågs. Detta kan förstås i ljuset av flera faktorer: ottydligheter i målbild och kommunikation, bedömningskriteriernas utformning och tillämpning, projektgruppernas kompetenssammansättning samt den inledande inriktning som kom att betona ny arkitektur och offentlig konst. Sammantaget pekar detta på vikten av att i framtida utlysningar ännu tydligare formulera förväntningar, säkerställa bred representation av kompetenser och tidigt förankra prioriteringar mellan samverkande myndigheter.

Erfarenheterna visar också att tvärsektoriell samverkan, även när den är ett uttalat mål, inte uppstår av sig själv. Projekten har i varierande grad haft svårt att konkretisera och analysera samverkan som metod och kunskapsform. Detta indikerar behov av både tydligare kravställning och stärkt metodstöd kring interdisciplinära arbetssätt, inklusive medvetenhet om maktasymmetrier mellan olika professioner. Att konstnärlig medverkan var ett krav är en styrka, men erfarenheterna visar att formell representation inte automatiskt innebär reellt inflytande.

Samverkan mellan myndigheterna framstår som en av satsningens tydligaste styrkor. Trots att processen bitvis var tidskrävande etablerades fungerande roller och en gemensam riktning. Samarbetet bidrog till ökad ömsesidig förståelse för respektive myndighets uppdrag och stärkte kunskapsbasen kring politikområdet. Samtidigt aktualiseras frågan om hur tidig gemensam problemformulering och jämbördig påverkan kan säkerställas i framtida initiativ, så att samtliga perspektiv integreras redan från start.

Avslutningsvis visar utlysningen på värdet av gemensamma nationella satsningar inom Gestaltad livsmiljö, där konst, arkitektur, kulturmiljö och samhällsplanering möts. För att ytterligare stärka effekterna framåt behöver dock mål och kriterier preciseras, bedömningsprocesser utvecklas och resurser anpassas till de faktiska krav som interdisciplinärt arbete innebär. De genomförda projekten utgör en viktig kunskapsgrund för fortsatt utveckling, och erfarenheterna ger goda förutsättningar att i kommande utlysningar uppnå både större bredd, djup och långsiktigt genomslag.

Referenser

Propositioner

Proposition 2009/10:3. *Tid för kultur*.

Proposition 2012/13:96. *Kulturmiljöns mångfald*.

Proposition 2017/18:110. *Politik för gestaltad livsmiljö*.

Publicerat

ArkDes. 2024. *Ten Research Projects on Art in Designed Living Environments – Final Conference*.

Cerna, K. m. fl. 2024. "Tiny pop-up living labs: augmenting physical space to facilitate co-design". *Adjunct Proceedings of the 2024 Nordic Conference on Human-Computer Interaction*. New York: Association for Computing Machinery.

Formas. 2020. *Gestaltad livsmiljö – arkitektur, form, design, konst och kulturarv i offentlig miljö*. [utlysningstext].

Formas. 2020. *Projekt finansierade i utlysningen Gestaltad livsmiljö*.

Dahl, Per-Johan & Pernilla Theselius. 2024. "Play for Democracy: Facilitating a Space for Children's Involvement in Urban Development". *The Plan Journal*, vol. 9, nr. 2.

Erixon Aalto, Hanna. 2025. "MASSA – new Methods and Art processes for System complexity reshapes the Stockholm Archipelago". Scientific report, Formas.

Gabrielsson, Catharina. 2025. "Positions in the political economy of public art". Scientific report, Formas.

Hansson, H & von Busch, O. 2023. "Co-crafting the Social: Material Manifestations Through Collaborative Crafts". *Codesign*, (19:2), s. 162–176.

Hansson, H & von Busch, O. 2023. "Socially Valid Tools: Sloydtrukk and Co-crafting Togetherness". *Craft Research* (14:1), s. 59–79.

Keune, S., & Ståhl, Å. 2025. "Seasonal design: Learning from seasonal interventions: a seasonal designing framework". *Nordes 2025: Relational Design*, 6-8 August, Oslo, Norway, s. 635–642.

Klasto, Cathryn. 2024. "Truths, Ethical Speculation and Subjecthood: The LTH Fountain". *COTAA* nr 1, s. 117–129.

Mugnaini, S., Ståhl, Å., & Ireland, L. 2025. "Experimenting with twilight learnings and twilight writings for community engagement". *Gateways: International Journal of Community Research and Engagement*, 18(1), s. 1–18.

Nedlich, K., Nykänen, A., Hellström, B. 2022. "Sketching Architectural Sound Design Using Virtual Reality. Proceedings of Internoise". Glasgow.

Nedlich, K., Nykänen, A., Hellström, B. 2023. "Spatio-Sonic Site Survey Using Ambisonics Recordings and VR Rendering – Designing Soundscapes in the Early Planning Process". AES International Conference on Spatial & Immersive Audio, Huddersfield.

Nykänen, A., Nedlich, K. 2023. "Pros and Cons of Artificial Head and Ambisonics Recordings and Reproductions Used in Design Processes". AES International Conference on Spatial & Immersive Audio, Huddersfield.

Nykänen, Arne. 2025. "Tystnaden, sorlet och bullret – ljuden som gestaltar livsmiljön". Vetenskaplig återrapportering, Formas.

Raviola, E., Gasparin, M., & Hansson, H. 2024. "Commoning through institutional aesthetics: Crafting Frames, Boundaries and Reflections in Practice". *Ephemera. Theory & politics in organization* (23:3).

Schalk, M., Calderón Lüning, E., & Sazdic, M. 2023. "Children's Rights to Mobility in the City: Paying Attention to Children's Spatial Knowledge". Ingår i: Mostafa, M., Baumeister, R., Thomsen, M.R., Tamke, M. (red.) *Design for Inclusivity: Proceedings of the UIA World Congress of Architects Copenhagen 2023*. Berlin: Springer Nature, s. 529-533.

Sjögren Duthy, Johanna. 2025. "PLAY FOR DEMOCRACY". Scientific report, Formas.

Ståhl, Åsa. 2026. "Holding Surplus House". Scientific report, Formas.

Ståhl, Åsa & Keune, Svenja (red.). 2025. *Seasonal Designing with the Holding Surplus House*. Växjö: Linnaeus University Press.

Wikström, Ewa m. fl. 2024. "Art and Design Workshops at a Residential Care Facility - Social Care Professionals' Experiences of Co-Creation and Participation

in Designing the Physical Environment.” *BMC Health Services Research*, vol. 24, nr. 1.

Webbsidor

<https://caravanize.nu>

<https://fountain.ghost.io>

<https://globalamalen.se/om-globala-malen/mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/>

<https://www.gu.se/konst/artmonitor-working-papers>

<https://www.slu.se/en/news/2025/12/artistic-approaches-offer-new-ways-to-understand-stockholms-waterscapes>

Bilagor

Enkät riktad till utlysningens medverkande myndigheter

Frågor – lärdomar från utlysningen

1. Mål och inriktning

- Hur tydliga upplevde ni att utlysningens syften och mål var – internt respektive för sökande aktörer?
- Fanns det delar av målbilden (t.ex. kulturmiljö, barns rättigheter, hållbarhet, tvärsektorielt arbete) som skulle ha behövt förtydligas eller lyftas mer?

2. Utformning av utlysningen

- Hur fungerade kriterierna för bedömning och urval? Fanns det något som borde ändras eller förtydligas?
- Var omfattningen och formen för ansökan ändamålsenlig?
- Fick ni med de aktörer ni hoppades på i utlysningen? Om inte, vad hade kunnat bidra till att ett bredare spektrum av aktörer sökte?

3. Samverkan mellan myndigheter

- Hur fungerade samarbetet mellan de fem myndigheterna kring utformning, beredning och genomförande av utlysningen?
- Var roller och ansvarsfördelning tydliga?

- Vilka moment i samarbetet bör förstärkas eller förändras inför en liknande utlysning?

4. Blick framåt – rekommendationer

- Vilka är de tre viktigaste lärdomarna att ta med sig in i en ny utlysning?
- Om ni skulle utforma utlysningen idag – vad hade ni gjort annorlunda?
- Vilka teman, aktörer eller perspektiv bör prioriteras i en eventuell fortsättning?

5. Har ni något övrigt att tillägga vad gäller utlysningen?

